

คู่มือ

พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก
ประจำปี ๒๕๖๗

Word-by-Word Translation Tipitaka and
Buddhism Propagation to Global Society

๒๐๒๔

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๗

พระสังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค

ได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

คู่มือ การเรียนรู้
พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (คำต่อคำ)
พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๗
พระสังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค

คำชี้แจง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการเรียนรู้พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (Word-by-Word Tipitaka Translation) มี ๒ ประการหลัก คือ ๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของศัพท์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับบาลี ที่เป็นอักษรไทยและอักษรโรมัน ทุกคำ และ ๒. เพื่อให้ความหมายของศัพท์แต่ละคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่ม ได้ช่วยสร้างให้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่คงอยู่ และสืบเนื่องคู่กับพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๗ เป็นส่วนหนึ่งของสังยุตตนิกาย ชนธวารวรรค ซึ่งเป็นเล่มที่ ๓ ของสังยุตตนิกาย เนื้อหาของเล่มนี้ว่าด้วยชั้น ๕ ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของชีวิตทางพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ พระธรรมสังคิตติกาจารย์จึงได้ตั้งชื่อว่า "ชนธวารวรรค" ที่แปลว่า หมวดว่าด้วยวาระที่เกี่ยวกับชั้น พระสูตรในเล่มนี้มีทั้งหมด ๗๑๖ สูตร

การจัดแบ่งหมวดหมู่ในชนธวารวรรค

ในชนธวารวรรค มีการจัดแบ่งหมวดหมู่พระสูตรออกเป็นสังยุต ซึ่งเป็นการประมวลเรื่องราวต่าง ๆ ออกเป็นเรื่อง ๆ โดยมีทั้งหมด ๑๓ สังยุต ได้แก่ ๑. ชนธสังยุต (๑๕๙ สูตร) ๒. ราชสังยุต (๔๖ สูตร) ๓. ทิณฺณสังยุต (๙๖ สูตร) ๔. โอกกันตสังยุต (๑๐ สูตร) ๕. อุปปาทสังยุต (๑๐ สูตร) ๖. กิเลสสังยุต (๑๐ สูตร) ๗. สาริปุตตสังยุต (๑๐ สูตร) ๘. นาคสังยุต (๕๐ สูตร) ๙. สุปฺปณฺณสังยุต (๔๖ สูตร) ๑๐. คณฺธพฺพกายสังยุต (๑๑๒ สูตร) ๑๑. วลาหกสังยุต (๕๗ สูตร) ๑๒. วัจนโคตตสังยุต (๕๕ สูตร) ๑๓. ฌานสังยุต (๕๕ สูตร)

การแบ่งสังยุตเป็นแบบต่าง ๆ

สังยุตทั้ง ๑๓ นี้ ยังแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้

- แบบที่ ๑: ชนธสังยุต แบ่งเป็นปณฺณาสก (หมวด ๕๐) และแบ่งเป็นวรรค
- แบบที่ ๒: ราชสังยุต และทิณฺณสังยุต แบ่งเป็นวรรค
- แบบที่ ๓: สังยุตอื่น ๆ รวม ๑๐ สังยุต ไม่แบ่งเป็นปณฺณาสกหรือวรรค

คู่มือการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำนี้ คณะผู้ดำเนินการได้พยายามอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจศึกษาความหมาย ในการแปลคำศัพท์ที่แสดงด้วยการแปลบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรมเทศนา ในขณะเดียวกัน คณะผู้ดำเนินการ ได้สรุปประเด็นของธรรมที่สำคัญ ควรแก่การเรียนรู้ และการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนให้บรรลุจุดหมายที่เป็นความสงบสุขสูงสุดของชีวิต การจัดทำคู่มือจึงแบ่งออกเป็นบท ในแต่ละบทก็จะเป็นการกล่าวถึงธรรมที่บรรจุอยู่ในแต่ละส่วนของเล่ม พร้อมกับยกตัวอย่างของพระบาลีที่เกี่ยวข้องกับธรรมที่สรุปมาให้ศึกษา ผู้ใช้คู่มือจึงจะศึกษาถึงคำอธิบายธรรม มีบาลีประกอบ ต่อด้วยบทแปลแบบคำต่อคำ และตามด้วยบทแปลโดยความที่ได้จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

สารบัญ

บทที่	เนื้อหา	หน้า
๑	ขันธสังยุต - นกุลปิตุวรรค นกุลปิตุสูตร	๕
๒	ราธสังยุต - ปฐมวรรค มารสูตร	๑๒
๓	ทิวฐิสังยุต - โสตาปัตติวรรค วาตสูตร	๑๖
๔	โอกกัณตสังยุต - จักขุสูตร	๒๒
๕	อุปปาทสังยุต - รูปสูตร	๒๖
๖	กิเลสสังยุต - วิญญาณสูตร	๒๙
๗	สารีปุตตสังยุต - วิเวกขสูตร	๓๒
๘	นาคสังยุต - สุททิกสูตร	๓๖
๙	สุปปีณสังยุต - หรัณตีสูตร	๓๙

บทที่ ๑

ชั้นธสังยุต - นกุลปิตุวรรค นกุลปิตุสูตร

นกุลปิตุวรรค เป็นหมวดพระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องของนกุลปิตาคหบดี ผู้ซึ่งมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า แม้ว่าจะมีอายุมากและมีร่างกายที่ไม่แข็งแรง นกุลปิตาคหบดีได้เข้ามาขอฟังธรรมจากพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์จึงได้แสดงธรรมเกี่ยวกับชั้น ๕ หรือองค์ประกอบของชีวิต ซึ่งได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ทั้งนี้ พระสูตรในนกุลปิตุวรรคมีทั้งหมด ๑๑ สูตร เนื้อหาในแต่ละสูตรเน้นการอธิบายและขยายความเรื่องชั้น ๕ ในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงความหมายทางธรรมที่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำความเข้าใจธรรมะตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

นกุลปิตุวรรคเริ่มต้นด้วย "นกุลปิตุสูตร" ซึ่งว่าด้วยเรื่องนกุลปิตาคหบดีที่ต้องการฟังธรรมเพื่อปลดปล่อยตนเองจากความทุกข์ทางกายที่เกิดขึ้นจากความชรา พระพุทธองค์ทรงสอนว่า แม้กายจะทุกข์ยาก แต่จิตไม่จำเป็นต้องทุกข์ตาม นอกจากนี้ พระสารีบุตรได้ขยายความว่าการยึดติดในชั้น ๕ ด้วยสัkkายทิฏฐิ หรือความเห็นผิดในเรื่องตัวตน จะนำไปสู่ความกระสับกระส่ายและความทุกข์ ในทางตรงกันข้าม หากละทิ้งความยึดมั่นในชั้น ๕ ได้ ก็จะพ้นจากทุกข์

พระสูตรในหมวดนี้ยังครอบคลุมถึงการเจริญสมาธิและการพัฒนาปัญญา เช่นใน "สมาธิสูตร" ซึ่งแสดงถึงอานิสงส์ของการเจริญสมาธิว่าจะทำให้จิตใจสงบและมั่นคง เมื่อจิตตั้งมั่นแล้ว จะสามารถมองเห็นและเข้าใจความเกิดขึ้นและดับไปของชั้น ๕ ตามความเป็นจริง นอกจากนี้ยังมีพระสูตรอื่น ๆ ที่แสดงถึงการปล่อยวางชั้น ๕ โดยไม่ยึดติด เช่น "หลิทธิกานิสสูตร" ที่กล่าวถึงการละทิ้งที่อยู่ และ "อุปาทาปริตัสสนาสูตร" ซึ่งว่าด้วยการระส่ำระสายเพราะการยึดมั่นในชั้น

นกุลปิตุวรรคจึงเป็นหมวดที่สำคัญในการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องชั้น ๕ ในเชิงลึก ทั้งในด้านการรู้จักความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตน (อนัตตา) ของชั้น ๕ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน อันเป็นกุญแจสำคัญสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ตัวอย่าง นกุลปิตุสูตร

๑. บาลี

๑. นกุลปิตุวคโค

๑. นกุลปิตุสูตร

๑. เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา ภคฺเคสุ วิหริติ สฺสุมารคิเร เสสภพาวเน มิคทาเย. อถ โข นกุลปิตาคหปติ เยน ภควา เตนุปสงกมิ อุปสงกมิตวา ภควนตํ อภิวาเทตวา เอกมนตํ นิสีทิ. เอกมนตํ นิสินโน โข นกุลปิตาคหปติ ภควนตํ เอตทโวจ

อหมสมิ ภนเต ชินฺณโณ วุฑฺโฒ มหฺลลโก อทฺทคโต วโยอนุปฺปตโต อาตุรกาโย อภิกขณฺดาตฺตโก. อนิจฺจทสฺสาวิ โข ปนาหํ ภนเต ภควโต มโนภาวนียานญจ ภิกฺขุณฺ. โอวทตฺตํ มํ ภนเต ภควา อนุสาสตฺตํ มํ ภนเต ภควา ยํ มมสฺส ทิฆรตฺตํ หิตาย สุखाया ติ.

เอวเมตํ คหปติ เอวเมตํ คหปติ! อาตุโร หายํ คหปติ กาโย อณฺขญฺโต ปริโยนทุโร. โย हि คหปติ อิมํ กายํ ปรีหรณฺโต มุหุตฺตมปิ อาโรคฺยํ ปฏฺิชาเนยฺย กิเมญฺญตฺร พาลยา? ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ ‘อาตุร

กายสส เม สโต จิตตํ อนาคตํ ภาวิสสตี'ติ. เอวณฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพนฺติ.

อล โข นกุลปิตา คหปติ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อญฺเฐยาสนา ภควนฺตํ อภิวาทเต
วา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยนายสฺมา สาริปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อภิวาทเตวา เอกมนฺตํ
นิสฺสีทิ. เอกมนฺตํ นิสฺสินํ โข นกุลปิตโร คหปติ อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจํ วิปฺปสนฺนํ โข เต คหปติ อินฺทริยา
นิ ปริสุทฺโธ มุขฉณฺโณ ปรีโยทาโต. อลตฺถ โน อชฺช ภควโต สมนฺมุขา ฐมฺมํ กถํ สวณฺยา ตี?

กถณฺหิ โน ลียา ภนฺเต! อิทาเนหํ ภนฺเต ภควตา ฐมฺมียา กถาย อมเตน อภิสฺสิตโต ตี. ยถา กถํ ปน
ตฺวํ คหปติ ภควตา ฐมฺมียา กถาย อมเตน อภิสฺสิตโต ตี? อิธํ ภนฺเต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาทเตวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ. เอกมนฺตํ นิสฺสินํ ขวาทํ ภนฺเต ภควนฺตํ เอตทโวจํ 'อหฺมสมฺมํ ภนฺเต ชินฺโณ
วฺจุทฺม มหฺลลโก อทฺธโต วัโยนฺอุปตฺโต อาตุรกาโย อภิกฺขณฺตงฺโก. อนิจฺจทสฺสาวี โข ปนํ ภนฺเต ภควโต
มโนภาวนียานญจ ภิกฺขุณฺ. โวทตฺม มํ ภนฺเต ภควา อนุสาสตุ มํ ภนฺเต ภควา ยํ มมสฺส ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขายา 'ติ.

เอวํ วุตฺเต มํ ภนฺเต ภควา เอตทโวจํ 'เอวเมตํ คหปติ เอวเมตํ คหปติ! อาตุโร หายํ คหปติ กาโย
อนฺทญฺโถ ปรีโยนฺทโร. โย หิ คหปติ อิมํ กายํ ปรีหรณฺโต มุหุตฺตมปิ อาโรคฺยํ ปฏิขานเณยยํ กิณฺณนฺตร พาลยา? ตสฺ
มาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อาตุรกายสส เม สโต จิตตํ อนาคตํ ภาวิสสตี'ติ. เอวณฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพ'นฺติ.
เอวํ ขวาทํ ภนฺเต ภควตา ฐมฺมียา กถาย อมเตน อภิสฺสิตโต ตี.

น หิ ปน ตํ คหปติ ปฏิภาสิ ภควนฺตํ อุตฺตรํ ปฏิปฺจณฺติ 'กิตฺตาวตํ นุ โข ภนฺเต อาตุรกาโย เจว โห
ติ อาตุรจิตฺโต จ กิตฺตาวตํ จ ปน อาตุรกาโย หิ โข โหติ โน จ อาตุรจิตฺโต 'ติ ทฺวโรปิ โข มยํ ภนฺเต อาคฺจเณย
ยาม อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สนฺติเก เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถมณฺญาตุ. สาธุ วตฺถายสฺมนฺตํเยว สาริปุตฺตํ ปฏิภาตุ
เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโถ ตี.

เตน หิ คหปติ สฺนหาหิ สาธุกํ มนฺสิ กโรหิ ภาสิตสฺสามิ ตี. เอวํ ภนฺเต ตี โข นกุลปิตา คหปติ อายสฺม
โต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจสฺสสํ. อายสฺมา สาริปุตฺโต เอตทโวจํ

กถณฺจ คหปติ อาตุรกาโย เจว โหติ อาตุรจิตฺโต จ? อิธ คหปติ อสฺสุตฺวา ปุณฺณชฺชนํ อริยานํ อทฺสสา
วี อริยธมฺมสฺส อโกวิทฺโ อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปฺริสํ อทฺสสาวี สปฺปฺริสธมฺมสฺส อโกวิทฺโ สปฺปฺริสธมฺเม อวินีโต
รูปํ อตฺตโต สมนฺุสฺสตี รูปนฺตํ วา อตฺตานํ อตฺตนิ วา รูปํ รูปสฺมํ วา อตฺตานํ. 'อหํ รูปํ มม รูป'นฺติ ปรียญฺญญฺญายี
โหติ. ตสฺส 'อหํ รูปํ มม รูป'นฺติ ปรียญฺญญฺญายีโน ตํ รูปํ วิปริณฺมตี อณฺญา โหติ. ตสฺส รูปวิปริณฺมณฺญาภาว
อุปฺปชฺชนฺติ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. นกุลปิตุคโค - หมดเป็นเครื่องแสดงซึ่งคหบดีชื่อว่านกุลปิตา/

๑. นกุลปิตุสฺส - พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งคหบดีชื่อว่านกุลปิตา/

๑. เอวเม - อย่างนี้ อันข้าพเจ้า/ สุตํ; - สดับมาแล้ว/ เอกํ - หนึ่ง/ สมยํ - ในสมัย/ ภควา -
พระผู้มีพระภาคเจ้า/ ภคฺเคสุ - ในแคว้นแคว้นชื่อว่าภคคะทั้งหลาย/ วิหฺรติ - ย่อมทรงประทับอยู่/ สฺสุมารคิเร
- ในเมืองชื่อว่าสุมารคิระ/ เกสภาวเน - ณ ป่าเป็นที่อาศัยอยู่แห่งนางยักษชื่อว่าเกสภวา/ มิคทาเย. -
เป็นที่ให้ซึ่งอภัยแก่เนื้อ/ อล โข - ครั้งนั้นแล/ นกุลปิตา - ชื่อว่านกุลปิตา/ คหปติ - คหบดี/ เยน - ใน/ [ทิ
สาภาเคน - โดยส่วนแห่งทิศ]/ ภควา - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ เตนฺอุปสงฺกมํ; - ก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว โดยส่วน
แห่งทิศนั้น/ อุปสงฺกมิตฺวา - ครั้นก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว/ ภควนฺตํ - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ อภิวาทเตวา -
ถวายบังคมยังแล้ว/ เอกมนฺตํ - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิสฺสีทิ. - นั่งแล้ว/ เอกมนฺตํ - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิ
สินโน โข - ผู้นั่งแล้วแล/ นกุลปิตา - ชื่อว่านกุลปิตา/ คหปติ - คหบดี/ ภควนฺตํ - กับพระผู้มีพระภาคเจ้า/

เอตทโวจ - ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ “อหมสฺมิ - ข้าพระองค์ ย่อมเป็น/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/
ชิณฺโณ - เป็นผู้แก่ชราแล้ว/ วุฑฺโฒ - เป็นผู้มียวัยที่เจริญแล้ว/ มหฺลลโก - เป็นผู้ถือเอาซึ่งความเป็นแห่งบุคคล
ผู้ใหญ่โดยอายุ/ อทฺธคโต - เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งกาลยืดยาว/ วโยอนุปฺตโต - เป็นผู้ถึงโดยลำดับแล้วซึ่งวัย/ อาตุร
กาโย - เป็นผู้มียร่างกายที่กระสับกระส่าย/ อภิกฺขณาตฺถโก. - เป็นผู้มีความเจ็บป่วยเป็นประจำ/ อนิจฺจทสฺสาวิ
โซ - เป็นผู้เห็นว่าเป็นความไม่เที่ยงแท้โดยปกติแล/ ปนาหิ - หามิได้ ข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/
ภควโต - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ มโนภาวนิยานญจ - ผู้ที่ควรยกย่องด้วยใจ ด้วย/ ภิกฺขุณฺ. - ซึ่งภิกษุ
ทั้งหลาย/ โอวทฺต - ขอจงกล่าวสอน/ มํ - ซึ่งข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควา - พระผู้มีพระ
ภาคเจ้า/ อนุสาสฺต - ขอจงทรงตามสั่งสอน/ มํ - ซึ่งข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควา - พระผู้
มีพระภาคเจ้า/ ยํ - ไต/ [กมฺม - กรรม]/ มมสฺส - พึงเป็นไป แก่ข้าพระองค์/ ทิฆรตฺตํ - ตลอดราตรีที่
ยาวนาน/ หิตาย - เพื่อความเกื้อกูล/ สุขายา’ติ. - เพื่อความสุข’ดังนี้/

เอวเมตํ - ข้อนั้น เป็นอย่างนั้น/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ เอวเมตํ - ข้อนั้น เป็นอย่างนั้น/ คห
ปติ! - ดูก่อนคฤหบดี!/ อาตุโร - เป็นธรรมที่กระสับกระส่าย/ หายํ - ก็ นี่/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ กาโย -
ร่างกาย/ อณฺฏกโต - เป็นดังฟองไข่แล้ว/ ปริโยนฺทโร. - เป็นร่างกายอันโรคหุ้มห่อลงโดยรอบแล้ว/ โย -
ผู้ใด/ [บุคฺคโล - บุคคล]/ หิ - อนึ่ง/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ อิมํ - นี่/ กายํ - ซึ่งร่างกาย/ ปริหรณโต - ผู้
นำไปโดยรอบอยู่/ มุหุตตมฺปิ - แม้สิ้นกาลชั่วครู่/ อาโรคฺยํ - ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้มีโรคหามิได้/ ปฏฺิชา
เนยย - พึงรับรอง/ กิณฺณญฺตฺร - ประโยชน์อะไรเล่า ยกเว้น/ พาลยา? - จากความเป็นแห่งบุคคลผู้โง่เขลา?/

ตสฺมาตฺติ - เพราะเหตุนั้น ในพระธรรมและพระวินัยนี้/ เต - อันท่าน/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/
[ตฺมเหติ - อันเธอทั้งหลาย]/ เอวํ - อย่างนี้/ ลิกฺขิตพฺพํ - พึงสำเหนียก/ ‘อาตุรกายสฺส - เป็นผู้มียร่างกายที่
กระสับกระส่าย/ เม - เมื่อข้าพเจ้า/ สโต - เป็นอยู่/ จิตฺตํ - จิต/ อนาตุโร - เป็นธรรมที่มีความกระสับกระส่าย
หามิได้/ ภวิสสตี’ติ. - จักเป็น’ดังนี้/ เอวณฺหิ - อย่างนี้แล/ เต - อันท่าน/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/
ลิกฺขิตพฺพ”นฺติ. - พึงสำเหนียก”ดังนี้/

อล โข - ครั้นนั้นแล/ นกุลปิตา - ชื่อว่านกุลปิตา/ คหปติ - คฤหบดี/ ภควโต - ของพระผู้มีพระ
ภาคเจ้า/ ภาสิตํ - ที่ตรัสแล้ว/ [ธมฺมปริยาโย - ซึ่งนับเป็นเครื่องยังธรรมให้เป็นไปโดยรอบ]/ อภินฺนิตฺวา -
เพลิดเพลिनยั้งแล้ว/ อนุโมทิตฺวา - อนุโมทนาแล้ว/ อญฺญายาสนา - ลูกขึ้นแล้ว จากที่เป็นที่นั้น/ ภควนฺตํ - ซึ่ง
พระผู้มีพระภาคเจ้า/ อภิวัตฺเตวา - ถวายบังคมยั้งแล้ว/ ปทกฺขิณํ - ซึ่งประทักษิณ/ กตฺวา - กระทำแล้ว/ เย
นายสฺมา - โดยส่วนแห่งทิศใด ท่านผู้มีอายุ/ สาริปฺตโต - ชื่อว่าสารีบุตร/ เตนฺอุปสงฺกมิ; - ก้าวเข้าไปหาด้วยดี
แล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น/ อุปสงฺกมิตฺวา - ครั้นก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว/ อายสฺมนฺตํ - ซึ่งท่านผู้มีอายุ/ सा
ริปฺตํ - ชื่อว่าสารีบุตร/ อภิวัตฺเตวา - กราบไหว้ยั้งแล้ว/ เอกมฺนตํ - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิสีทิ. - นั่ง
แล้ว/ เอกมฺนตํ - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิสินฺนํ โข - ผู้นั่งแล้วแล/ นกุลปิตโร - ชื่อว่านกุลปิตา/ คหปติ - กับ
คฤหบดี/ อายสฺมา - ท่านผู้มีอายุ/ สาริปฺตโต - ชื่อว่าสารีบุตร/ เอตทโวจ - ได้กล่าวแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/
“วิปฺสนฺนานิ โข - ผ่องใสโดยพิเศษแล้วแล/ เต - ของท่าน/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ อินฺทริยานิ - อินทรีย์
ทั้งหลาย/ ปริสุทฺธโร - หมดจดโดยรอบแล้ว/ มุขวณฺโณ - สีแห่งหน้า/ ปริโยทาโต - ผุดผ่องโดยรอบแล้ว/
อลตฺถ โน - ได้แล้วใช้ไหม/ [ตฺมเห - ท่านทั้งหลาย]/ อชฺช - ในวันนี้/ ภควโต - ของพระผู้มีพระภาคเจ้า/ สม
มุขา - ในที่มีหน้าพร้อม/ ธมฺมิ - ที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม/ กถํ - ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว/ สวณฺยา’
ติ? - เพื่อการฟัง’ดังนี้/

‘กถณฺหิ - ก็ อย่างไรเล่า/ โน - แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ สฺยา - พึงมี/ ภนฺเต! - ข้าแต่พระองค์ผู้
เจริญ!/ อิทานาหิ - ในกาลนี้ ข้าพเจ้า/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ธม

มียา - ที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม/ กลาย - ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว/ อมเตน - ด้วยอมตธรรม/ อภิสิตโต'ติ. - ทรงอภิเสกแล้ว'ดังนี้/ 'ยถากถ - โดยประการอย่างไร/ ปน - ก็/ ตวั - ท่าน/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ธมมียา - ที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม/ กลาย - ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว/ อมเตน - ด้วยอมตธรรม/ อภิสิตโต'ติ? - ทรงอภิเสกแล้ว'ดังนี้?/

'อิธาค - ในพระธรรมและพระวินัยนี้ ข้าพเจ้า/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ เยน - ไค/ [ทิสภาเคน - โดยส่วนแห่งทิศ]/ ภควา - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ เทนุปสงกมฺ; - ก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น/ อุปสงกมิตฺวา - ครั้นก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว/ ภควนฺต - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ อภิวัตเตวา - ถวายบังคมยั้งแล้ว/ เอกมนฺต - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิสิตฺ. - นั่งแล้ว/ เอกมนฺต - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ นิสินโน ขวาค - ข้าพเจ้า นั่งแล้วแล/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควนฺต - กับพระผู้มีพระภาคเจ้า/ เอตทโวจ - ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ 'อหฺมสมิ - ข้าพระองค์ ย่อมเป็น/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ชินฺโน - เป็นผู้แก่ชราแล้ว/ วุฑฺโธ - เป็นผู้มียวัยที่เจริญแล้ว/ มหฺลลโก - เป็นผู้ถือเอาซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้ใหญ่โดยอายุ/ อทฺธโค - เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งกาลยียาว/ วโยนุปฺปโต - เป็นผู้ถึงโดยลำดับแล้วซึ่งวัย/ อาตุรกาย - เป็นผู้มียร่างกายที่กระสับกระส่าย/ อภิขณฺตงโก. - เป็นผู้มีความเจ็บป่วยเป็นประจำ/ อนิจฺจทสฺสาวิ โข - เห็นว่าเป็นความไม่เที่ยงแท้โดยปกติแล/ ปณาค - หามิได้ ข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควโต - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ มโนภาวนิยานญ - ผู้ที่ควรยกย่องด้วยใจ ด้วย/ ภิกฺขุณฺ. - ซึ่งภิกษุทั้งหลาย/ โอวทฺตุ - ของงกล่าวสอน/ มํ - ซึ่งข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควา - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ อนุสาสุ - ของทรงตามสั่งสอน/ มํ - ซึ่งข้าพระองค์/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควา - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ ยํ - ไค/ [กมฺ - กรรม]/ มมสฺ - พึงเป็นไป แก่ข้าพระองค์/ ทิฆรตฺ - ตลอดราตรีที่ยาวนาน/ หิตาย - เพื่อความเกื้อกูล/ สุขายา'ติ. - เพื่อความสุข'ดังนี้/

เอวํ วุตเต มํ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควา - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ เอตทโวจ - ได้ตรัสแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ 'เอวเมต - ซ้อนัน เป็นอย่างนั้น/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ เอวเมต - ซ้อนัน เป็นอย่างนั้น/ คหปติ! - คู่ก่อนคฤหบดี!/ อาตุโร - เป็นธรรมที่กระสับกระส่าย/ หาย - ก็ นี/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ กาโย - ร่างกาย/ อนุทฺทโค - เป็นดังฟองไข่แล้ว/ ปริโยทโร. - เป็นร่างกายอันโรคหุ้มห่อลงโดยรอบแล้ว/ โย - ผู้ใด/ [บุคฺโล - บุคคล]/ หิ - อนึ่ง/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ อิมํ - นี/ กาย - ซึ่งร่างกาย/ ปรีหนโต - ผู้นำไปโดยรอบอยู่/ มุหุตฺตมปี - แม้สิ้นกาลชั่วครู่/ อาโรคฺย - ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้มีโรคหามิได้/ ปฏฺิชาเนย - พึงรับรอง/ กิณฺณญฺ - ประโยชน์อะไรเล่า ยกเว้น/ พาลยา? - จากความเป็นแห่งบุคคลผู้โง่เขลา?/

ตสมฺมาติห - เพราะเหตุนี้ ในพระธรรมและพระวินัยนี้/ เต - อันเธอ/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ [ตฺมเหติ - อันเธอทั้งหลาย]/ เอวํ - อย่างนี้/ ลิกฺขิตพฺพ - พึงสำเหนียก/ 'อาตุรกายสฺ - เป็นผู้มียร่างกายที่กระสับกระส่าย/ เม - เมื่อข้าพเจ้า/ สโต - เป็นอยู่/ จิตฺ - จิต/ อนาคต - เป็นธรรมที่มีความกระสับกระส่ายหามิได้/ ภวิสสตี'ติ. - จักเป็น'ดังนี้/ เอวญฺหิ - อย่างนี้แล/ เต - อันท่าน/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ ลิกฺขิตพฺพนฺติ. - พึงสำเหนียก'ดังนี้/ เอวํ ขวาค - ด้วยประการฉะนี้แล ข้าพเจ้า/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควตา - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ธมมียา - ที่ประกอบพร้อมแล้วด้วยธรรม/ กลาย - ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว/ อมเตน - ด้วยอมตธรรม/ อภิสิตโต'ติ. - ทรงอภิเสกแล้ว'ดังนี้/ 'น - หามิได้/ หิ ปน - ก็แล/ ตํ - ซึ่งท่าน/ คหปติ - คู่ก่อนคฤหบดี/ ปฏฺิภาสิ - แจ่มแจ้งเฉพาะแล้ว/ ภควนฺต - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ อุตฺตร - ให้ยิ่งขึ้นไป/ ปฏฺิปุจฺฉ - เพื่อการสอบถามกลับ/ 'กิตฺตาวตา นุ โข - เพราะเหตุมีประมาณเท่าไรหนอแล/ ภนฺเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ [บุคฺโล - บุคคล]/ อาตุรกาย เจว - เป็นผู้มียร่างกายที่กระสับกระส่าย ด้วยนั้นแล/ โหติ - ย่อมเป็น/ อาตุรจิตฺโต จ? - เป็นผู้มียจิตกระสับกระส่าย ด้วย?/

กิตดาวดา - เพราะเหตุมีประมาณเท่าไร/ จ ปน - ก็แล/ [บุคฺคโล - บุคคล]/ อาตุรกายโย - เป็นผู้ มีร่างกายที่กระสับกระส่าย/ หิ โข - ก็แล/ โหติ - ย่อมเป็น/ โน จ - หามิได้ ด้วย/ อาตุรจิตโต'ติ - เป็นผู้ มีจิตกระสับกระส่าย'ดังนี้/ "ทฺวโรปิ โข - แม้แต่ที่ไกลแล/ มย - ข้าพเจ้าทั้งหลาย/ อาวุโส - ดูก่อนท่านผู้มี อายุทั้งหลาย/ อากฺขมา - ย่อมมา/ อายุสมโต - ของท่านผู้มีอายุ/ สารีปุตฺตส - ชื่อว่าสารีบุตร/ สนฺติเก - ในสำนัก/ เอตฺส - นั้น/ ภาสิตส - ที่ตรัสแล้ว/ [ธมฺมปริยายส - แห่งนัยเป็นเครื่องยังธรรมให้เป็นไป โดยรอบ]/ อตฺถมณฺญา - เพื่อการรู้ทั่ว ซึ่งเนื้อความ/ สาธุ วตฺยสมฺนตฺเตว - ดังข้าพระองค์จะขอประทาน พระวโรกาสหนอ ซึ่งท่านผู้มีอายุเท่านั้น/ สารีปุตฺ - ชื่อว่าสารีบุตร/ ปฏิกฺขา - จงแจ่มแจ้งเฉพาะเถิด/ เอตฺส - นั้น/ ภาสิตส - ที่ตรัสแล้ว/ [ธมฺมปริยายส - แห่งนัยเป็นเครื่องยังธรรมให้เป็นไปโดยรอบ]/ อตฺ โถ'ติ. - เนื้อความ"ดังนี้/ "เตนฺหิ - ถ้าอย่างนั้น/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ [ตฺว - ท่าน]/ สุนาหิ - จงสดับ เถิด/ สาธุ - ให้ดี/ มนสิโรหิ - จงกระทำไว้ในใจเถิด/ [อห - ข้าพเจ้า]/ ภาสิสฺสามิ"ติ. - จักกล่าว"ดังนี้/

เอว - อย่างนั้น/ ภาเน"ติ โข - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ"ดังนี้แล/ นกุลปิตา - ชื่อว่านกุลปิตา/ คหปติ - คฤหบดี/ อายุสมโต - ต่อท่านผู้มีอายุ/ สารีปุตฺตส - ชื่อว่าสารีบุตร/ ปจฺจสฺโสสิ. - ฟังตอบแล้ว/ อายุสมา - ท่านผู้มีอายุ/ สารีปุตฺโต - ชื่อว่าสารีบุตร/ เอตทวโจ - ได้กล่าวแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ "กถญจ - ก็ เป็น อย่างไร/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ [บุคฺคโล - บุคคล]/ อาตุรกายโย เจว - เป็นผู้ มีร่างกายที่กระสับกระส่าย ด้วยนั้นแล/ โหติ - ย่อมเป็น/ อาตุรจิตโต จ? - เป็นผู้ มีจิตกระสับกระส่าย ด้วย?/ อิท - นี้/ [ธมฺมวินเย - ใน พระธรรมและพระวินัย]/ คหปติ - ดูก่อนคฤหบดี/ อสฺสุทฺวา - ผู้ไม่สดับแล้ว/ ปุณฺณชโน - ปุณฺณ/ อริยาน - ซึ่งบุคคลผู้ประเสริฐทั้งหลาย/ อทฺสสว - เป็นผู้ไม่เห็นโดยปกติ/ อริยธมฺมส - ในธรรมที่ประเสริฐ/ อโกวิโท - เป็นผู้ไม่ฉลาด/ อริยธมฺเม - ในธรรมที่ประเสริฐ/ อวินีโต - เป็นผู้อันบัณฑิตไม่นำไปโดยพิเศษแล้ว/ สปุริ สาน - ซึ่งสัตบุรุษทั้งหลาย/ อทฺสสว - เป็นผู้ไม่เห็นโดยปกติ/ สปุริสธมฺมส - ในธรรมของสัตบุรุษ/ อโกวิ โท - เป็นผู้ไม่ฉลาด/ สปุริสธมฺเม - ในธรรมของสัตบุรุษ/ อวินีโต - เป็นผู้อันบัณฑิตไม่นำไปโดยพิเศษแล้ว/ รูป - ซึ่งรูป/ อตฺตโต - โดยความเป็นแห่งอัตตา/ สมฺนปฺสฺสตี - ย่อมตามเห็นด้วยดี/ รูปวนตฺ วา - ที่มีรูปบ้าง/ อตฺตาน - ซึ่งอัตตา/ อตฺตนิ วา - ในอัตตาบ้าง/ รูป - ซึ่งรูป/ รูปสฺมิ วา - ในรูปบ้าง/ อตฺตาน; - ซึ่งอัตตา/ 'อห - ข้าพเจ้า/ รูป - เป็นรูป/ มม - ของข้าพเจ้า/ รูป'นฺติ - รูป'ดังนี้/ ปริยฺญฐฺฐายี - เป็นผู้ดำรงอยู่ด้วยความ ตั้งขึ้นโดยรอบโดยปกติ/ โหติ; - ย่อมเป็น/ ตส - ผู้นั้น/ [ปุณฺณชนส - ของปุณฺณ]/ 'อห - ข้าพเจ้า/ รูป - เป็นรูป/ มม - ของข้าพเจ้า/ รูป'นฺติ - รูป'ดังนี้/ ปริยฺญฐฺฐายิน - ผู้ดำรงอยู่ด้วยความตั้งขึ้นโดยรอบ โดยปกติ/ ต - นั้น/ รูป - รูป/ วิปริณฺมตี - ย่อมน้อมไปผิดโดยรอบ/ อนุญฺญา - โดยประการอย่างอื่น/ โหติ; - ย่อมเป็น/ ตส - ผู้นั้น/ [ปุณฺณชนส - ของปุณฺณ]/ รูปวิปริณามณฺญาภาว - เพราะความน้อมไปผิด โดยรอบและความเป็นโดยประการอย่างอื่นแห่งรูป/ อุปฺปชฺชตี - ย่อมเกิดขึ้น/ โสภปริเทวทุกขโทมนสฺสุปา ยาสา. - ความเศร้าโศก ความคร่ำครวญโดยรอบ ความทุกข์ ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว และความคับแค้นใจทั้งหลาย/

๓. การแปลโดยความ

๑. นกุลปิตุวรรค หมวดว่าด้วยนกุลปิตาคหบดี

๑. นกุลปิตุสูตร ว่าด้วยนกุลปิตาคหบดี

[๑] ข้าพเจ้า ได้สดับมาอย่างนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เกสกะวัน สภาที่พระราชทานอภัยแก่หมู่เนื้อ เขตกรุงสุสมาริระ แคว้นวัคคะ ครั้งนั้น นกุลปิตาคหบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบ ทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นผู้ชรา สูงอายุ เป็นผู้เฒ่า ล่วงกาลมานาน ผ่านวัยมานาน มีกายกระสับกระส่าย เจ็บป่วยประจำ พระผู้มีพระภาคและภิกษุทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจ ข้าพระองค์ก็ไม่ได้เห็นเป็นนิตย์ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดโอวาท โปรดสั่งสอนข้าพระองค์ด้วยพระดำรัสที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพระองค์ตลอดกาลนานเถิด

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คหบดี เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น คหบดี เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น ความจริง กายนี้กระสับกระส่าย เป็นดังฟองไข มีเปลือกหุ้มไว้ อนึ่ง บุคคลผู้บริหารกายนี้อยู่ พึงรับรองความไม่มีโรคได้แม้เพียงครู่เดียว จะมีอะไรเล่า นอกจากความโง่เขลา เพราะเหตุนี้ ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เมื่อเรามีกายกระสับกระส่ายอยู่ จิตจักไม่กระสับกระส่าย ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้

ลำดับนั้น นกุลปิตาคหบดีชื่นชม ยินดีพระภาสิตของพระผู้มีพระภาค ลุกจาก อาสนะ ถวายอภิวาท กระทำประทักษิณ แล้วเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่อภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่สมควร ท่านพระสารีบุตรได้ถามนกุลปิตาคหบดีดังนี้ว่า คหบดี อินทรีย์ของท่านผ่องใสยิ่งนัก สีหน้าก็บริสุทธิ์ผุดผ่อง วันนี้ ท่านได้ฟังธรรมีกถาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคหรือไม่

นกุลปิตาคหบดีตอบว่า ท่านผู้เจริญ ท่านจะไม่เป็นอย่างนี้เล่า บัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงหลั่งอมตธรรมรดกระผมด้วยธรรมีกถา

คหบดี พระผู้มีพระภาคทรงหลั่งอมตธรรมรดท่านด้วยธรรมีกถาอย่างไร

ท่านผู้เจริญ กระผมเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นผู้ชรา สูงอายุ เป็นผู้เฒ่า ล่วงกาลมานาน ผ่านวัยมานาน มีกายกระสับกระส่าย เจ็บป่วยประจำ พระผู้มีพระภาคและภิกษุทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจ ข้าพระองค์ก็ไม่ได้เห็นเป็นนิตย์ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดโอวาท โปรดสั่งสอนข้าพระองค์ด้วยพระดำรัสที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพระองค์ตลอดกาลนานเถิด

เมื่อกระผมกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับกระผมดังนี้ว่า คหบดี เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น คหบดี เรื่องนี้เป็นอย่างนั้น ความจริง กายนี้กระสับกระส่าย เป็นดังฟองไข มีเปลือกหุ้มไว้ อนึ่ง บุคคลผู้บริหารกายนี้อยู่ พึงรับรองความไม่มีโรคได้แม้เพียงครู่เดียว จะมีอะไรเล่า นอกจากความโง่เขลา เพราะเหตุนี้ ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เมื่อเรามีกายกระสับกระส่ายอยู่ จิตจักไม่กระสับกระส่าย ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้

ท่านผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคทรงหลั่งอมตธรรมรดกระผมด้วยธรรมีกถาอย่างไร

คหบดี ก็ท่านไม่ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคให้ยิ่งขึ้นหรือว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ด้วยเหตุเพียงเท่าไร บุคคลจึงเชื่อว่าเป็นผู้มีกายกระสับกระส่าย และเชื่อว่ามีจิตกระสับกระส่าย และด้วยเหตุเพียงเท่าไร บุคคลจึงเชื่อว่าเป็นผู้มีกายกระสับกระส่าย แต่ไม่เชื่อว่ามีจิตกระสับกระส่าย

ท่านผู้เจริญ แม้กระผมมาจากที่ไกลก็เพื่อจะทราบเนื้อความแห่งพระภาสิตนั้นในสำนักท่านพระสารีบุตร ขอโอกาส เฉพาะท่านพระสารีบุตรเท่านั้นที่จะอธิบายเนื้อความแห่งพระภาสิตนั้นให้แจ่มแจ้ง

คหบดี ถ้าเช่นนั้น ท่านจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว สักกายทิฏฐิ

นกุลปิศาหบดีรับคำแล้ว ท่านพระสารีบุตรจึงได้กล่าวเรื่องนี้ว่า

คหบดี บุคคลเชื่อว่าเป็นผู้มีกายกระสับกระส่าย และมีจิตกระสับกระส่าย เป็นอย่างไร

คือ ปุถุชน ในโลกนี้ผู้ไม่ได้สดับ ไม่ได้เห็นพระอริยะ ไม่ฉลาดในธรรมของพระอริยะ ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของพระอริยะ ไม่ได้เห็นสัตบุรุษ ไม่ฉลาดในธรรมของสัตบุรุษ ไม่ได้รับการแนะนำในธรรมของสัตบุรุษ พิจารณาเห็นรูปโดยความเป็นอัตตา พิจารณาเห็นอัตตาว่ามีรูป พิจารณาเห็นรูปในอัตตา หรือพิจารณาเห็นอัตตาในรูป ดำรงอยู่ด้วยความยึดมั่นว่า เราเป็นรูป รูปเป็นของเรา เมื่อเขาดำรงอยู่ด้วยความยึดมั่นว่า เราเป็นรูป รูปเป็นของเรา รูปนั้นแปรผันเป็นอย่างอื่น เพราะรูปแปรผันและเป็นอย่างอื่น โสกะ (ความเศร้าโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) จึงเกิดขึ้นแก่เขา^๑

สรุป

นกุลปิศาหบดีเป็นหมวดพระสูตรที่กล่าวถึงเรื่องของนกุลปิศาหบดี ผู้ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเข้ามาขอพึ่งธรรมจากพระผู้มีพระภาค แม้จะประสบความทุกข์จากความชราและเจ็บป่วย พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมเกี่ยวกับขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งและสอนให้เข้าใจว่า แม้ร่างกายจะเป็นทุกข์ แต่จิตสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้หากไม่ยึดติดในขันธ ๕

หมวดนี้มีพระสูตรทั้งหมด ๑๑ สูตร เนื้อหาเน้นเรื่องการปล่อยวางขันธ ๕ และการพัฒนาจิตใจให้สงบ ไม่ยึดติดในตัวตน โดยแสดงให้เห็นว่าการยึดถือขันธ ๕ ด้วยสักกายทิฏฐิ หรือการเห็นขันธ ๕ ว่าเป็นตัวตนของเรา จะทำให้เกิดความทุกข์ ส่วนการละวางขันธ ๕ จะนำมาซึ่งความหลุดพ้นจากทุกข์ และช่วยให้สามารถเห็นความจริงของโลกและชีวิตตามหลักธรรมเรื่องไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **ขันธ ๕ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง:** พระพุทธศาสนาสอนให้เราพิจารณาขันธ ๕ ว่าเป็นเพียงองค์ประกอบของชีวิตที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ไม่ใช่สิ่งที่เราควรยึดถือเป็นตัวตนของเรา การยึดมั่นในขันธ ๕ จะทำให้เกิดความทุกข์

๒. **สักกายทิฏฐิ (ความเห็นผิดเรื่องตัวตน):** การยึดขันธ ๕ เป็นตัวตนจะนำไปสู่การเห็นผิดและความกระสับกระส่าย การปล่อยวางและละวางความยึดมั่นถือมั่นในขันธ ๕ จะช่วยให้จิตสงบและพ้นจากความทุกข์

๓. **ไตรลักษณ์:** พระสูตรในนกุลปิศาหบดียังสอนถึงไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ขันธ ๕ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่ตัวตน การเข้าใจธรรมชาติของขันธ ๕ ตามหลักไตรลักษณ์จะช่วยให้เราพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น และเข้าสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์

๔. **การเจริญสมาธิและปัญญา:** พระสูตรในหมวดนี้เน้นเรื่องการเจริญสมาธิและการหลักไธสจากสิ่งลวงโลก เพื่อให้จิตสงบ เมื่อจิตสงบมั่นคง จะสามารถเห็นความจริงตามธรรมชาติของขันธ ๕ และละวางจากความทุกข์ได้

การศึกษาพระสูตรในนกุลปิศาหบดีช่วยให้เราตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต และเรียนรู้ที่จะปล่อยวางจากสิ่งที่ไม่จีรัง

^๑ ส.ข. (ไทย) ๑๗/๑/๑-๔.

บทที่ ๒

ราชสังยุต - ปฐมวรรค มารสูตร

ปฐมวรรค เป็นหมวดแรกในชุดพระสูตรของ **ชั้นสังยุต** ซึ่งจัดอยู่ในสังยุตตนิคายที่สำคัญในพระพุทธศาสนา วรรคนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับชั้น ๕ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ได้แก่ รูป (กาย), เวทนา (ความรู้สึก), สัญญา (การรับรู้), สังขาร (สภาพที่เป็นไป) และวิญญาณ (ความรู้สึกตัว)

ความสำคัญของพระสูตรในปฐมวรรค

๑. **มารสูตร** - พระผู้มีพระภาคตรัสตอบปัญหาที่เกี่ยวกับมาร ว่ามารนั้นเกิดจากการมีชั้น ๕ ซึ่งหมายถึงการยึดติดในร่างกายและอารมณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์และการเกิดใหม่ การเข้าใจธรรมชาติของมารจึงสำคัญในการปลดปล่อยตนเองจากทุกข์

๒. **สัตตสูตร** - พระองค์ทรงอธิบายว่าสัตว์คือผู้ที่ติดอยู่ในความพอใจและความทะยานอยากในชั้น ๕ การแยกชั้นออกจากกันจึงเป็นหนทางที่จะพ้นจากการยึดติดและความทุกข์ โดยพระองค์ใช้คำว่า "เด็กทำลายเรือนุ่น" เพื่อแสดงให้เห็นว่าการละทิ้งความยึดติดนั้นง่ายดายเพียงใด

๓. **ภวนตสูตร** - แสดงให้เห็นถึงกิเลสที่นำไปสู่การเกิดภพใหม่ พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าความกำหนัดและความเพลิดเพลินในชั้นเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เราต้องเกิดใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

๔. **ปริยญญสูตร** - พระองค์ได้แสดงธรรมที่ควรกำหนดรู้ ซึ่งรวมถึงการเข้าใจในชั้น ๕ และการพิจารณาให้เห็นถึงการสิ้นราคะ โทสะ และโมหะ เพื่อให้บรรลุถึงการเป็นพระอรหันต์

๕. **สมณสูตร และทุติยสมณสูตร** - เนื้อหาของทั้งสองสูตรนี้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจในธรรมที่เกี่ยวข้องกับการละวางความยึดติดในชั้น เพื่อจะสามารถบรรลุถึงความหลุดพ้น

๖. **โสตาปนสูตร** - การแสดงธรรมเกี่ยวกับการเข้าถึงธรรมะ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตระหนักรู้ในชั้น ๕ และการปล่อยวางจากการยึดติด

๗. **อรหัตสูตร** - เนื้อหาที่เน้นการเข้าถึงความเป็นอรหันต์ ซึ่งเป็นสภาวะที่พ้นจากทุกข์ทั้งหมด

๘. **ฉันทราคสูตร และทุติยฉันทราคสูตร** - สองสูตรนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจถึงการลดละความอยากและการยึดมั่นในชั้น ๕ เพื่อที่จะสามารถบรรลุถึงความสุขและการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

ตัวอย่าง มารสูตร

๑. บาลี

๑. ปฐมวคโค

๑. มารสูตร

๑๖๐. สาวตถินิทานํ อถ โข อายสฺมา ราโธ เยน ภควา เทนุปสงกมิ อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสีทิ. เอกมนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ราโธ ภควนฺตํ เอตทวโจ ‘มาโร มาโร’ติ ภนฺเต วุจฺจติ. กิตฺตาวตํ นุ โข ภนฺเต มาโร ติ? รูปํ โข ราธ สติ มาโร วา อสฺส มาเรตฺตา วา โย วา ปณฺ มียติ. ตสฺมาติห ตฺวํ ราธ รูปํ มาโรติ ปสฺส มาเรตฺตาติ ปสฺส มียตฺติติ ปสฺส โรโคติ ปสฺส คณฺโหติ ปสฺส สลฺลนฺติ ปสฺส อมฺหานฺติ ปสฺส อมฺภูตฺนฺติ ปสฺส. เย นํ เอวํ ปสฺสนฺติ เต สมฺมา ปสฺสนฺติ. เวทนาย สติ... สัญญาย สติ... สงฺขารสฺสุ สติ... วิญญาย สติ มาโร วา อสฺส

มาเรตา วา โย วา ปน มียติ. ตสฺมาติห ตวํ ราช วิญญานํ มาโรติ ปสฺส มาเรตาติ ปสฺส มียติติ ปสฺส โรโคติ ปสฺส คนฺโฑติ ปสฺส สลฺลนฺติ ปสฺส อฆฺนฺติ ปสฺส อฆฺนฺตฺนฺติ ปสฺส. เย นํ เหวํ ปสฺสนฺติ เต สมฺมา ปสฺสนฺติ. สมฺมาทสฺสนํ ปน ฆนฺเต กิเมตฺถิยนฺติ? สมฺมาทสฺสนํ โข ราช นิพฺพิทตฺถํ. นิพฺพิทา ปน ฆนฺเต กิเมตฺถิยา ติ? นิพฺพิทา โข ราช วิราคตฺถา. วิราโค ปน ฆนฺเต กิเมตฺถิโย ติ? วิราโค โข ราช วิมุตฺตตฺถโ. วิมุตฺติ ปน ฆนฺเต กิเมตฺถิยา ติ? วิมุตฺติ โข ราช นิพฺพานตฺถา. นิพฺพานํ ปน ฆนฺเต กิเมตฺถิยนฺติ? อจฺจยาสิ ราช ปญฺหํ นาสฺสขิ ปญฺหสฺส ปริยนฺตํ คเหตฺตฺ. นิพฺพา โนครณฺหิ ราช พุรฺหมจฺริยํ วุสฺสตี นิพฺพานปรายณํ นิพฺพานปริโยสานนฺติ. ปฐฺมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. ปฐมวคโค - หมวดที่ ๑/

๑. มารสูตร - พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งมาร/

๑๖๐. สาวตถินิทานํ. - พระสูตรมีเมืองชื่อว่าสาวตถิเป็นที่อาศัยเกิด/ **อล โข** - ครั้นนั้นแล/ **อายุสฺมา** - ท่านผู้มีอายุ/ **ราโร** - ชื่อว่าราชะ/ **เยน** - ไค/ **[ทิสภาเคน** - โดยส่วนแห่งทิศ]/ **ภควา** - พระผู้มีพระภาคเจ้า/ **เตนุปลงฺกมิ**; - ก้าวเข้าไปหาด้วยตีแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น/ **อุปลงฺกมิตฺวา** - ครั้นก้าวเข้าไปหาด้วยตีแล้ว/ **ภควนฺตํ** - ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ **อภิวาเทตฺวา** - ถวายบังคมยั้งแล้ว/ **เอกมนฺตํ** - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ **นิสฺสีทิ.** - นั่งแล้ว/ **เอกมนฺตํ** - ณ ส่วนที่สุดข้างหนึ่ง/ **นิสฺสินโน โข** - ผู้นั่งแล้วแล/ **อายุสฺมา** - ท่านผู้มีอายุ/ **ราโร** - ชื่อว่าราชะ/ **ภควนฺตํ** - กับพระผู้มีพระภาคเจ้า/ **เอตทโวจ** - ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ **‘มาโร** - มาร/ **‘มาโร’ติ** - มาร’ดังนี้/ **ฆนฺเต** - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ **[ภควตา** - อันพระผู้มีพระภาคเจ้า/ **ธมฺโม** - ธรรม]/ **วูจฺจติ.** - ย่อมตรัสเรียก/ **กิตฺตาวตฺตา นุ โข** - เพราะเหตุมีประมาณเท่าไรหนอแล/ **[ปุคฺคโล** - บุคคล]/ **ฆนฺเต** - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ **‘มาโร’ติ?** - ว่า ‘เป็นมาร’ดังนี้?/ **รูป โข** - ครั้นเมื่อรูปแล/ **ราช** - ดูก่อนราชะ/ **สตี** - มีอยู่/ **‘มาโร วา** - มาร หรือ/ **อสฺส** - พึงมี/ **มาเรตา วา** - หรือว่า ผู้ยังบุคคลอื่นให้ตาย/ **[ปุคฺคโล** - บุคคล]/ **โย** - ผู้ใด/ **วา ปน** - ก็ หรือว่า/ **[ปุคฺคโล** - บุคคล]/ **มียติ.** - ย่อมตาย/ **ตสฺมาติห** - เพราะเหตุนั้น ในพระธรรมและพระวินัยนี้/ **ตวํ** - ท่าน/ **ราช** - ดูก่อนราชะ/ **รูปิ** - ซึ่งรูป/ **‘มาโร’ติ** - ว่า ‘เป็นมาร’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘มาเรตา’ติ** - ว่า ‘เป็นผู้ยังบุคคลอื่นให้ตาย’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘มียติ’ติ** - ว่า ‘ย่อมตาย’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘โรโค’ติ** - ว่า ‘เป็นโรค’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘คนฺโฑ’ติ** - ว่า ‘เป็นเพียงดังหัวผี’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘สลฺลนฺติ** - ว่า ‘เป็นเพียงดังลูกศร’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘อฆฺนฺติ** - ว่า ‘เป็นของลำบาก’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘อฆฺนฺตฺนฺติ** - ว่า ‘เป็นเหตุเกิดแห่งของลำบาก’ดังนี้/ **ปสฺส.** - ของจงเห็น/ **เย** - เหล่าใด/ **[ปุคฺคลา** - บุคคลทั้งหลาย]/ **นํ** - นั้น/ **[รูปิ** - ซึ่งรูป]/ **เอวํ** - อย่างนี้/ **ปสฺสนฺติ** - ย่อมเห็น/ **เต** - เหล่านั้น/ **[ปุคฺคลา** - บุคคลทั้งหลาย]/ **สมฺมา** - โดยชอบ/ **ปสฺสนฺติ.** - ชื่อว่าย่อมเห็น/ **เวทนาย** - ครั้นเมื่อเวทนา/ **สตีฯเปฯ** - มีอยู่ ฯลฯ/ **สณฺญาเย** - ครั้นเมื่อสัณญา/ **สตีฯเปฯ** - มีอยู่ ฯลฯ/ **สงฺขารสฺสุ** - ครั้นเมื่อสังขารทั้งหลาย/ **สตีฯเปฯ** - มีอยู่ ฯลฯ/ **วิญฺญาเณ** - ครั้นเมื่อความรู้แจ้ง/ **สตี** - มีอยู่/ **‘มาโร วา** - มาร หรือ/ **อสฺส** - พึงมี/ **มาเรตา วา** - หรือว่า ผู้ยังบุคคลอื่นให้ตาย/ **[ปุคฺคโล** - บุคคล]/ **โย** - ผู้ใด/ **วา ปน** - ก็ หรือว่า/ **[ปุคฺคโล** - บุคคล]/ **มียติ.** - ย่อมตาย/ **ตสฺมาติห** - เพราะเหตุนั้น ในพระธรรมและพระวินัยนี้/ **ตวํ** - ท่าน/ **ราช** - ดูก่อนราชะ/ **วิญฺญาณํ** - ซึ่งความรู้แจ้ง/ **‘มาโร’ติ** - ว่า ‘เป็นมาร’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘มาเรตา’ติ** - ว่า ‘เป็นผู้ยังบุคคลอื่นให้ตาย’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘มียติ’ติ** - ว่า ‘ย่อมตาย’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘โรโค’ติ** - ว่า ‘เป็นโรค’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘คนฺโฑ’ติ** - ว่า ‘เป็นเพียงดังหัวผี’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘สลฺลนฺติ** - ว่า ‘เป็นเพียงดังลูกศร’ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘อฆฺนฺติ** - ว่า ‘เป็นของลำบาก’ ดังนี้/ **ปสฺส** - ของจงเห็น/ **‘อฆฺนฺตฺนฺติ** - ว่า ‘เป็นเหตุเกิดแห่งของลำบาก’ดังนี้/ **ปสฺส.** - ของจงเห็น/ **เย** - เหล่าใด/ **[ปุคฺคลา** - บุคคลทั้งหลาย]/ **นํ** - นั้น/ **[วิญฺญาณํ** - ซึ่งความรู้แจ้ง]/ **เอวํ** - อย่างนี้/ **ปสฺสนฺติ** - ย่อมเห็น/

เต - เหล่านั้น/ [บุคคลา - บุคคลทั้งหลาย]/ สมนมา - โดยชอบ/ ปสสนตี'ติ. - ชื่อว่าย่อมเห็น'ดังนี้/ 'สมมาทสสน - ความเห็นชอบ/ ปน - ก็/ ภาณเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ กิมตถิยา'นติ? - เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างไร'ดังนี้?/ 'สมมาทสสน โข - ความเห็นชอบแล/ ราช - ดูก่อนราชะ/ นิพพิทตล'. - เป็นธรรมที่มีความเปื้อน่ายเป็นประโยชน์'/ 'นิพพิทา - ความเปื้อน่าย/ ปน - ก็/ ภาณเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ กิมตถิยา'นติ? - เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างไร'ดังนี้?/ 'นิพพิทา โข - ความเปื้อน่ายแล/ ราช - ดูก่อนราชะ/ วิจารณ์ตถา'. - เป็นธรรมที่มีความคล้ายกำหนดเป็นประโยชน์'/ 'วิจารณ์ - ความคล้ายกำหนด/ ปน - ก็/ ภาณเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ กิมตถิโย'นติ? - เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างไร'ดังนี้?/ วิจารณ์ โข - วิจารณ์แล/ ราช - ดูก่อนราชะ/ วิจารณ์ตถา. - เป็นธรรมที่มีความหลุดพ้นโดยพิเศษเป็นประโยชน์'/ วิจารณ์ - ความหลุดพ้นโดยพิเศษ/ ปน - ก็/ ภาณเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ กิมตถิยา'นติ? - เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างไร'ดังนี้?/ วิจารณ์ โข - ความหลุดพ้นโดยพิเศษแล/ ราช - ดูก่อนราชะ/ นิพพานตถา. - เป็นธรรมที่มีความหลุดพ้นโดยพิเศษเป็นประโยชน์'/ นิพพาน - ความดับสนิท/ ปน - ก็/ ภาณเต - ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ กิมตถิยนติ? - เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างไร'ดังนี้?/ อจฺจยาสิ - เล่นเกินไปแล้ว/ [ตว - ท่าน]/ ราช - ดูก่อนราชะ/ ปญห - ซึ่งปัญหา/ นาสิกขิ - ไม่ได้ อาจแล้ว/ ปญหส - ของปัญหา/ ปริยนต - ซึ่งส่วนที่สุดโดยรอบ/ คเหตุ. - เพื่อการถือเอา/ นิพพานนคณหิ - เพราะว่า เป็นที่ที่ยังลงสู่ความดับสนิท/ [กฺลปเตน - อันบุตรของตระกูล]/ ราช - ดูก่อนราชะ/ พรหมจริย - การประพฤติซึ่งธรรมที่ประเสริฐ/ วุสสตี - ย่อมอยู่ประพฤติ/ นิพพานปรายน - ที่มีการดับลงเป็นที่ไปใน เบื้องหน้า/ นิพพานปริโยสาน"นติ. - ที่มีการดับลงเป็นที่สิ้นสุดลงโดยรอบ"ดังนี้แล/

ปฐม. - ที่ ๑/ [มารสูตร - มารสูตร/ นิฎฐิต - จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๑. ปฐมวรรค หมวดที่ ๑

๑. มารสูตร ว่าด้วยมาร

[๑๖๐] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระราชาเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่พระองค์ตรัสว่า มาร มาร ด้วยเหตุเพียงเท่าไรหนอ พระองค์จึงตรัสว่า มาร พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ราชะ เมื่อมีรูป จึงมี มาร มีผู้ทำให้ตาย หรือมีผู้ตาย เพราะฉะนั้น เธอจงเห็นรูปว่า เป็นมาร เป็นผู้ทำให้ตาย เป็นผู้ตาย เป็นโรค เป็น ดุจหัวฝี เป็นดุจลูกศร เป็นของลำบาก เป็นเหตุเกิดแห่งของลำบาก บุคคลเหล่าใดเห็นรูปนั้นอย่างนี้ บุคคล เหล่านั้นชื่อย่อมเห็นชอบ เมื่อมีเวทนา ฯลฯ เมื่อมีสัญญา ... เมื่อมีสังขาร ... เมื่อมีวิญญาณ จึงมีมาร มีผู้ทำให้ ตาย หรือมีผู้ตาย เพราะฉะนั้น เธอจงเห็นวิญญาณว่า เป็นมาร เป็นผู้ทำให้ตาย เป็นผู้ตาย เป็นโรค เป็นดุจหัวฝี เป็นดุจลูกศร เป็นของลำบาก เป็นเหตุเกิดแห่งของลำบาก บุคคลเหล่าใดเห็นวิญญาณนั้นอย่างนี้ บุคคล เหล่านั้นชื่อย่อมเห็นชอบ ก็ความเห็นชอบมีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ราชะ ความเห็นชอบมี ประโยชน์ทำให้เปื้อน่าย ก็ความเปื้อน่ายมีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ความเปื้อน่ายมีประโยชน์ทำ ให้คล้ายกำหนด ก็ความคล้ายกำหนดมีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ความคล้ายกำหนดมีประโยชน์ทำให้ หลุดพ้น ก็ความหลุดพ้นมีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ความหลุดพ้นมีประโยชน์ทำให้นิพพาน ก็นิพพาน เล่ามีประโยชน์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ราชะ เธอถามมากเกินไปแล้ว เธอไม่อาจกำหนดขอบเขตของปัญหาได้ เพราะกฺลปบุตรย่อมอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ที่ยังลงสู่นิพพาน มีนิพพานเป็นจุดมุ่งหมาย มีนิพพานเป็นที่สุด

มารสูตรที่ ๑ จบ^๒

^๒ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๑๖๐/๒๕๓-๒๕๔.

สรุป

ปฐมวรรค เป็นหมวดที่ ๑ ใน **ขันธสังยุต** ที่มีพระสูตรทั้งหมด ๑๐ สูตร ซึ่งล้วนแสดงถึงแนวคิดหลักของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับขันธ ๕ และการปล่อยวางจากความยึดติดในอัตตาและความต้องการทางโลก:

๑. **มารสูตร** - มารเกิดจากการยึดติดในขันธ ๕ ทำให้มีความทุกข์
๒. **สัตตสูตร** - สัตว์คือผู้ที่ติดอยู่ในความพอใจและทะยานอยากในขันธ
๓. **ภวเนตติสูตร** - กิเลสทำให้เกิดภพใหม่
๔. **ปริญญะยสูตร** - ธรรมที่ควรกำหนดรู้คือขันธ ๕ และการละวางราคะ โทสะ โมหะ
๕. **สมณสูตร และทุตยสมณสูตร** - แสดงธรรมที่เกี่ยวกับการละวางความยึดติดในขันธ
๖. **โสตาปนสูตร** - เน้นการเข้าถึงธรรมะและการปล่อยวาง
๗. **อรหัตสูตร** - กล่าวถึงการบรรลุถึงความเป็นอรหัต
๘. **ฉันทราคสูตร และทุตยฉันทราคสูตร** - แสดงให้เห็นถึงการลดละความอยากและการยึด

มั่นในขันธ

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **การเข้าใจขันธ ๕:** ความรู้เกี่ยวกับขันธ ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจว่าเราไม่ได้เป็นเจ้าของขันธเหล่านี้ การยึดติดในขันธเป็นต้นเหตุของทุกข์ ดังนั้นการรู้เท่าทันความเป็นจริงจึงช่วยให้เราปลดปล่อยจากความทุกข์ได้

๒. **การปล่อยวาง:** การเรียนรู้ที่จะปล่อยวางจากความพอใจและความทะยานอยากเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุถึงความหลุดพ้น พระสูตรต่าง ๆ ในปฐมวรรคเน้นถึงความสำคัญของการเข้าใจและละวางความยึดติดในอัตตาและความต้องการ

๓. **การพัฒนาจิตใจ:** การทำความเข้าใจในธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับขันธจะช่วยพัฒนาจิตใจให้มีสติปัญญา และสามารถมองเห็นความเป็นจริงอย่างชัดเจน การสร้างสติในทุกขณะจะทำให้เรามีความสุขและสงบในชีวิต

๔. **การบรรลุธรรม:** การเรียนรู้ในหลักธรรมเหล่านี้จะนำไปสู่การเข้าถึงความเป็นอรหัต ซึ่งคือจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ที่จะช่วยให้เราหลุดพ้นจากวัฏสงสารและสามารถดำรงอยู่ในสภาวะที่เป็นสุขอย่างแท้จริง

๕. **การพิจารณาในชีวิตประจำวัน:** ข้อคิดเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการสังเกตตนเองว่าเรายึดติดในสิ่งใดอยู่บ้าง และพยายามปล่อยวางจากสิ่งเหล่านั้น เพื่อให้ชีวิตมีความสุขและสงบมากขึ้น

ในปฐมวรรคของขันธสังยุต เราได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการเข้าใจขันธ ๕ และการปล่อยวางจากความยึดติด ซึ่งเป็นเส้นทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์และการบรรลุถึงความสุขอย่างแท้จริง ข้อคิดเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจชีวิตในมุมมองใหม่และมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

บทที่ ๓

ทฤษฎีสังยุต – โสตาปัตติวรรค วาตสูตร

ทฤษฎีสังยุต ในพระไตรปิฎกถือเป็นหมวดที่สำคัญในด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นและลัทธิที่แตกต่างกันในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกและการยึดมั่นในความคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์

โครงสร้างและความสำคัญของทฤษฎีสังยุต

๑. โครงสร้างของทฤษฎีสังยุต:

- **จำนวนสูตร:** ทฤษฎีสังยุตมีทั้งหมด ๙๖ สูตร โดยแบ่งออกเป็น ๔ วรรค ซึ่งในแต่ละวรรคจะมีสาระที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทฤษฎีและการเข้าใจความจริงในพระพุทธศาสนา

- **การจัดกลุ่ม:** วรรคแรกมี ๑๘ สูตรที่เน้นการวิเคราะห์ทฤษฎีของมนุษย์ ซึ่งแต่ละสูตรสะท้อนถึงลัทธิและความเชื่อที่เกิดจากการยึดมั่นในชั้น ๕

๒. สาระสำคัญของสูตรในโสตปาตติวรรค:

- **วาตสูตร:** กล่าวถึงทฤษฎีที่เชื่อว่าลมไม่พัด โดยแสดงให้เห็นถึงการมองข้ามความจริงที่แท้จริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง

- **เอตังมมสูตร:** ชี้ให้เห็นถึงการยึดมั่นในความเป็นเจ้าของหรือการมองว่า "นั่นคือของเรา" ซึ่งเป็นความคิดที่ทำให้เกิดการยึดติดและไม่สามารถปล่อยวางได้

- **โสอัตตาสสูตร:** พูดถึงความเห็นที่ว่าตนเองและโลกเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งสะท้อนถึงการไม่เข้าใจในธรรมชาติที่แท้จริงของตนเองและสิ่งรอบข้าง

๓. การเห็นความไม่เที่ยง:

- เนื้อหาของสูตรเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ศึกษาเห็นถึงความไม่เที่ยงของชั้น ๕ ซึ่งรวมถึงรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และจิตใจ ความไม่เที่ยงนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์เมื่อเรายึดมั่นในมัน

- การเรียนรู้ที่จะพิจารณาชั้น ๕ ว่าไม่เที่ยง จะนำไปสู่การปล่อยวางทฤษฎีที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้ไม่สามารถบรรลุธรรมได้

๔. การเข้าสู่ภาวะพระโสดาบัน:

- ความเข้าใจในทฤษฎีและการตระหนักถึงชั้น ๕ จะช่วยให้เราได้เข้าใจว่าความยึดมั่นเป็นสาเหตุของทุกข์และการปรุงแต่งในจิตใจ

- เมื่อสามารถปล่อยวางทฤษฎีและความยึดมั่นได้ ผู้ปฏิบัติจะสามารถเข้าสู่ภาวะพระโสดาบัน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญในเส้นทางสู่การปลดปล่อยจากความทุกข์

โดยสรุป ทฤษฎีสังยุตเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจความจริงในพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง การพิจารณาทฤษฎีที่ถูกต้องและการเข้าใจชั้น ๕ เป็นแนวทางสำคัญที่นำไปสู่การปลดปล่อยจากความทุกข์และการเข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิต จึงควรให้ความสำคัญและฝึกฝนตนเองในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างชีวิตที่มีความสุขและสงบสุข.

ตัวอย่าง วาตสูตร

๑. บาลี

๑. โสตาปตติวคโค

๑. วาตสูตร

๒๐๖. เอกัง สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เขตวเน. ภควา เอตทโวจ กิสมิ นุ โข ภิกขเว สติ ก็ อุปาทาย ก็ อภินิวิสส เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ? ภควัมลกา โน ภนเต ธมมา ภควันตติกา ภควํปฐิสระนา. สาธุ วต ภนเต ภควนตถยญฺเวย ปฏิกขาตฺเตตสส ภาสิตสส อตฺถโก. ภควโต สุตวา ภิกขุ ธาเรสสนตฺติ. เตน ทิ ภิกขเว สุณณฺหา สาธุกํ มนสิ กโรถ ภาสิตสสํ ติ. เอวํ ภนเต ติ โข เต ภิกขุ ภควโต ปจจสสโสสุ. ภควา เอตทโวจ รูปे โข ภิกขเว สติ รูปิ อุปาทาย รูปิ อภินิวิสส เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ. เวทนาย สติฯเปฯ สญญาย สติ... สงฺขารสฺสุ สติ... วิญญานํ สติ วิญญานํ อุปาทาย วิญญานํ อภินิวิสส เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ. ตํ ก็ มญฺญถ ภิกขเว รูปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา ติ? อนิจฺจํ ภนเต. ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วา ติ? ทุกฺขํ ภนเต ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ? โน เหนตํ ภนเต. เวทนา นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา ติ... สญฺญา... สงฺขาร... วิญญานํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา ติ? อนิจฺจํ ภนเต. ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วา ติ? ทุกฺขํ ภนเต. ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ? โน เหนตํ ภนเต. ยมปิทํ ทิฏฐิ สุตํ มุตํ วิญญาตํ ปตตํ ปริเยสิตํ อนวิจจิตํ มนสา ตมปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วา ติ? อนิจฺจํ ภนเต. ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วา ติ? ทุกฺขํ ภนเต. ยํ ปนนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมมํ อปิ นุ ตํ อนุปาทาย เอวํ ทิฏฐิ อุปปชชติ ‘น วาตา วายนติ น นชฺช โข สนทนติ น คพภินิโย วิชายนติ น จนทิมสุริยา อุเทนติ วา อเปนติ วา เอสิกกฐาณิยภูตติ’ติ? โน เหนตํ ภนเต. ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส อิมสฺส จ ฐาเนสฺส กงฺขา ปหีนา โหติ ทุกฺเขปิสส กงฺขา ปหีนา โหติ ทุกฺขสมฺมุทเยปิสส กงฺขา ปหีนา โหติ ทุกฺขนิโรธปิสส กงฺขา ปหีนา โหติ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทายปิสส กงฺขา ปหีนา โหติ อโย วุจจติ ภิกขเว อริยสาวโก โสตาปนโน อวินิปาตธมโม นียโต สมโพรธิปราชโน ติ. ปฐฺมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. โสตาปตติวคโค – หมวดเป็นเครื่องแสดงซึ่งหนทางเป็นเครื่องถึงยังซึ่งกระแส/

๑. วาตสูตร – พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งความเห็นว่าลมนไม่พัดเป็นต้น/

๒๐๖. เอกัง – หนึ่ง/ สมยํ – ในสมัย/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ สาวตถิยํ – ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี/ วิหริติ – ย่อมทรงประทับอยู่/ [อาราเม – ณ อาราม]/ เขตวเน. – ชื่อว่าเขตวัน/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ เอตทโวจ – ได้ตรัสแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ “กิมทิจ นุ โข – ครั้นเมื่ออะไรหนอแล/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สติ – มีอยู่/ ก็ – ซึ่งอะไร/ อุปาทาย – เพราะเข้าไปยึดถือ/ ก็ – ซึ่งอะไร/ อภินิวิสส – เพราะตั้งมั่นลงเฉพาะ/ เอวํ – อย่างนี้/ ทิฏฐิ – ความเห็น/ อุปปชชติ – ย่อมเกิดขึ้น/ ‘น – ห้ามได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายนติ – ย่อมพัดไป/ น – ห้ามได้/ นชฺช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนทนติ – ย่อมไหลไป/ น – ห้ามได้/ คพภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนติ – ย่อมคลอດ/ น – ห้ามได้/ จนทิมสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเปนติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอ

ลิกฏฐายิกฐิตา’ติ? – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดั่งการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด’ดั่งนี้?/ ‘ภควัมมูกา – เป็นธรรมที่มีพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นมูลราก/ โน – ของข้าพระองค์ทั้งหลาย/ ภนเต – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ธมมา – ธรรมทั้งหลาย/ ภควันตติกา – เป็นธรรมที่มีพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้นำไป/ ภควปฏิสรณา. – เป็นธรรมที่มีพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นที่ระลึกถึงเฉพาะ/ สาธุ วต – ดั่งข้าพระองค์จะขอประทานพระวโรกาสหนอ/ ภนเต – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ภควนตถุญเฐว – ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเท่านั้น/ ปฏิกขาตุ – จงแจ่มแจ้งเฉพาะเถิด/ เอตสฺส – นั้น/ ภาสิตสฺส – ที่ตรัสแล้ว/ [ธมมปริยายสฺส – แห่งนัยเป็นเครื่องยังธรรมให้เป็นไปโดยรอบ]/ อตฺถโก. – เนื้อความ/ ภควโต – จากพระผู้มีพระภาคเจ้า/ สุตวา – ฟังแล้ว/ ภิกขุ – ภิกษุทั้งหลาย/ ธาเรสฺสนตี”ติ. – จักทรงจำไว้”ดั่งนี้/ ‘เตนหิ – ถ้อยคำนั้น/ ภิกขเว – คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย/ [ตุมเห – ท่านทั้งหลาย]/ สุนาถ – จงสดับเถิด/ สาธุกั – ให้ดี/ มนสิกาโรถ – จงกระทำไว้ในใจเถิด/ [อหิ – ข้าพเจ้า]/ ภาสิตสฺสามิ”ติ. – จักแสดง”ดั่งนี้/ “เอว – อย่างนั้น/ ภนเต”ติ โข – ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ”ดั่งนี้แล/ เต – เหล่านั้น/ ภิกขุ – ภิกษุทั้งหลาย/ ภควโต – ต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า/ ปจฺจสฺสเฐ. – ฟังตอบแล้ว/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ เอตทโวจ – ได้ตรัสแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ “รูปเป โข – ครั้นเมื่อรูป/ ภิกขเว – คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สติ – มีอยู่/ รูปิ – ซึ่งรูป/ อุปาทาย – เพราะเข้าไปยึดถือ/ รูปิ – ซึ่งรูป/ อภินิวิสส – เพราะตั้งมั่นลงเฉพาะ/ เอว – อย่างนี้/ ทิฏฐิ – ความเห็น/ อุปปชฺชติ – ย่อมเกิดขึ้น/ ‘น – หามิได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายุนติ – ย่อมพัดไป/ น – หามิได้/ นชฺช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนทนต์ – ย่อมไหลไป/ น – หามิได้/ คพฺภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตฺถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนติ – ย่อมคลอດ/ น – หามิได้/ จณทิมสฺสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเพนติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอลิกฏฐายิกฐิตา’ติ. – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดั่งการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด’ดั่งนี้/ เวทนาย – ครั้นเมื่อเวทนา/ สติฯเปฯ – มีอยู่ ฯลฯ/ สลฺยา – ครั้นเมื่อสัญญา/ สติฯเปฯ – มีอยู่ ฯลฯ/ สงฺขารสฺส – ครั้นเมื่อสังขารทั้งหลาย/ สติฯเปฯ – มีอยู่ ฯลฯ/ วิญญาณ – ครั้นเมื่อความรู้แจ้ง/ สติ – มีอยู่/ วิญญาณํ – ซึ่งความรู้แจ้ง/ อุปาทาย – เพราะเข้าไปยึดถือ/ วิญญาณํ – ซึ่งความรู้แจ้ง/ อภินิวิสส – เพราะตั้งมั่นลงเฉพาะ/ เอว – อย่างนี้/ ทิฏฐิ – ความเห็น/ อุปปชฺชติ – ย่อมเกิดขึ้น/ ‘น – หามิได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายุนติ – ย่อมพัดไป/ น – หามิได้/ นชฺช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนทนต์ – ย่อมไหลไป/ น – หามิได้/ คพฺภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตฺถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนติ – ย่อมคลอດ/ น – หามิได้/ จณทิมสฺสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเพนติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอลิกฏฐายิกฐิตา’ติ. – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดั่งการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด’ดั่งนี้/ ‘[ตุมเห – ท่านทั้งหลาย]/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – ซึ่งเรื่อง]/ ก็ – ว่าเป็นอย่างไร/ มลฺยา – ย่อมสำคัญ/ ภิกขเว – คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย/ รูปิ – รูป/ นิจฺจ วา – เป็นความเที่ยงแท้ หรือ/ อนิจฺจ วา’ติ? – หรือว่า เป็นความไม่เที่ยงแท้’ดั่งนี้?/ ‘อนิจฺจ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ภนเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ยํ ปนานิจฺจ – ก็ วัตถุใดเป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขิ วา – เป็นความทุกข์ หรือ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – วัตถุ]/ สุขิ วา’ติ? – หรือว่า เป็นความสุข’ดั่งนี้?/ ‘ทุกฺขิ – เป็นความทุกข์/ ภนเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ยํ ปนานิจฺจ – ก็ วัตถุใดเป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขิ – เป็นความทุกข์/ วิปริณามธมฺม – เป็นธรรมที่มีความน้อมไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อปี นุ – บ้างหรือหนอ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – ซึ่งวัตถุ]/ อนุปาทาย – เพราะความไม่เข้าไปยึดถือ/ เอว – อย่างนี้/ ทิฏฐิ – ความเห็น/ อุปปชฺชติ – พึงเกิดขึ้น/ ‘น – หามิได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายุนติ – ย่อมพัดไป/ น – หามิได้/ นชฺช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนทนต์ – ย่อมไหลไป/ น – หามิได้/ คพฺภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตฺถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนติ – ย่อมคลอດ/ น – หามิได้/ จณทิมสฺสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเพนติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอลิกฏฐายิกฐิตา’ติ? – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดั่งการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด’ดั่งนี้?/ ‘โน – หามิได้/ เหน – ก็ ข้อนั้น/ [สียา – พึงมี]/ ภนเต’. – ข้าแต่

ท่านผู้เจริญ’/ เวทนา – เวทนา/ นิจจา วา – เป็นความเที่ยงแท้ หรือ/ อนิจจา วา”ติฯเปฯ – หรือว่า เป็นความไม่เที่ยงแท้”ดังนี้? ฯลฯ/ สลฺยาฯเปฯ – สลฺยาฯ ฯลฯ/ สงฺขารฯเปฯ – สังขารทั้งหลาย ฯลฯ/ วิญฺญาณํ – ความรู้แจ้ง/ นิจฺจํ วา – เป็นความเที่ยงแท้ หรือ/ อนิจฺจํ วา”ติ? – หรือว่า เป็นความไม่เที่ยงแท้”ดังนี้?/ ‘อนิจฺจํ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ฆณฺเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ’/ ยํ ปนานิจฺจํ – ก็ วัตถุใด เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขํ วา – เป็นความทุกข์ หรือ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – วัตถุ]/ สุขํ วา”ติ? – หรือว่า เป็นความสุข”ดังนี้?/ ‘ทุกฺขํ – เป็นความทุกข์/ ฆณฺเต. – ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ’/ ยํ ปนานิจฺจํ – ก็ วัตถุใด เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขํ – เป็นความทุกข์/ วิปริณามธมฺมํ – เป็นธรรมที่มีความน้อมไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อปิ นุ – บ้างหรือหนอ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – ซึ่งวัตถุ]/ อนุปาทาย – เพราะความไม่เข้าไปยึดถือ/ เอวํ – อย่างนี้/ ทิฏฺฐิ – ความเห็น/ อุปฺปชฺเชย – พึงเกิดขึ้น/ ‘น – หามิได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายุนฺติ – ย่อมพัดไป/ น – หามิได้/ นฺชฺโช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนฺทฺตํ – ย่อมไหลไป/ น – หามิได้/ คพฺภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตฺถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนฺติ – ย่อมคลอດ/ น – หามิได้/ จณฺทิมสฺสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนฺติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเปฺนฺติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอลิภฺภูตฺตํ”ติ? – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดังการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด”ดังนี้?/ ‘โน – หามิได้/ เหนฺตํ – ก็ ช้อนั้น/ [สฺลียา – พึงมี]/ ฆณฺเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ’/ ยมฺปิทํ – แม้ใด/ [วตฺถุ – วัตถุ]/ ทิฏฺฐิ – ที่เห็นแล้ว/ สุตํ – ที่ฟังแล้ว/ มุตํ – ที่ทราบแล้ว/ วิญฺญาตํ – ที่รู้แจ้งแล้ว/ ปตฺตํ – ที่ถึงแล้ว/ ปริเยสิตํ – ที่เสาะหาโดยรอบแล้ว/ อนุวิจฺจิตํ – ที่เที่ยวตามหาแล้ว/ มนสา – ด้วยใจ/ ตมฺปิ – แม้ใน/ [วตฺถุ – วัตถุ]/ นิจฺจํ วา – เป็นความเที่ยงแท้ หรือ/ อนิจฺจํ วา”ติ? – หรือว่า เป็นความไม่เที่ยงแท้”ดังนี้?/ ‘อนิจฺจํ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ฆณฺเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ’/ ยํ ปนานิจฺจํ – ก็ วัตถุใด เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขํ วา – เป็นความทุกข์ หรือ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – วัตถุ]/ สุขํ วา”ติ? – หรือว่า เป็นความสุข”ดังนี้?/ ‘ทุกฺขํ – เป็นความทุกข์/ ฆณฺเต. – ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ’/ ยํ ปนานิจฺจํ – ก็ วัตถุใด เป็นความไม่เที่ยงแท้/ ทุกฺขํ – เป็นความทุกข์/ วิปริณามธมฺมํ – เป็นธรรมที่มีความน้อมไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อปิ นุ – บ้างหรือหนอ/ ตํ – นั้น/ [วตฺถุ – ซึ่งวัตถุ]/ อนุปาทาย – เพราะความไม่เข้าไปยึดถือ/ เอวํ – อย่างนี้/ ทิฏฺฐิ – ความเห็น/ อุปฺปชฺเชย – พึงเกิดขึ้น/ ‘น – หามิได้/ วาตา – ลมทั้งหลาย/ วายุนฺติ – ย่อมพัดไป/ น – หามิได้/ นฺชฺโช – แม่น้ำทั้งหลาย/ สนฺทฺตํ – ย่อมไหลไป/ น – หามิได้/ คพฺภินิโย – ผู้มีสัตว์ผู้เกิดในครรภ์/ [อิตฺถิโย – สตรีทั้งหลาย]/ วิชายนฺติ – ย่อมคลอດ/ น – หามิได้/ จณฺทิมสฺสุริยา – ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ อุเทนฺติ วา – ย่อมขึ้นไป หรือ/ อเปฺนฺติ วา – หรือว่า ย่อมตกลง/ เอลิภฺภูตฺตํ”ติ? – เป็นที่ดำรงอยู่แล้วเพียงดังการตั้งอยู่แห่งเสาระเนียด”ดังนี้?/ ‘โน – หามิได้/ เหนฺตํ – ก็ ช้อนั้น/ [สฺลียา – พึงมี]/ ฆณฺเต’. – ข้าแต่ท่านผู้เจริญ’/ ยโต โช – ในกาลใดแล/ ภิกฺขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อริยสาวกสฺส – อันสาวกผู้ประเสริฐ/ อิมํสุ จ – เหล่านี้ ด้วย/ สฺวานํสุ – ในฐานะทั้งหลาย/ กงฺขา – ความสงสัย/ ปหิณา – เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โหติ – ย่อมเป็น/ ทุกฺขเขปิสฺส – แม้ในความทุกข์ อันสาวกผู้ประเสริฐผู้นั้น/ กงฺขา – ความสงสัย/ ปหิณา – เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โหติ; – ย่อมเป็น/ ทุกฺขสมฺมทฺเตปิสฺส – แม้ในความเกิดขึ้นพร้อมแห่งความทุกข์ อันสาวกผู้ประเสริฐผู้นั้น/ กงฺขา – ความสงสัย/ ปหิณา – เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โหติ; – ย่อมเป็น/ ทุกฺขนิโรธปิสฺส – แม้ในความดับลงแห่งความทุกข์ ผู้นั้น/ [อริยสาวกสฺส – อันสาวกผู้ประเสริฐ/ กงฺขา – ความสงสัย/ ปหิณา – เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โหติ; – ย่อมเป็น/ ทุกฺขนิโรธคามินิยา – ที่ให้ถึงซึ่งความดับลงแห่งความทุกข์โดยปกติ/ ปฏฺติปาทายปิสฺส – แม้ในวิถิทางเป็นเครื่องดำเนินไปเฉพาะ อันสาวกผู้ประเสริฐผู้นั้น/ กงฺขา – ความสงสัย/ ปหิณา – เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โหติ; – ย่อมเป็น/ อโย – ผู้นี้/ [มยา – ข้าพเจ้า]/ วุจฺจติ – ย่อมกล่าวเรียก/ ภิกฺขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อริยสาวโก – สาวกผู้ประเสริฐ/ โสตาปณฺโน – ว่าเป็นผู้ถึงยังแล้วซึ่งกระแส/ อวินิปาตธมฺโม – เป็นผู้มีความไม่ตกลงไปในภพที่มีอำนาจไปปราศแล้วเป็นธรรมดา/ นิยโต – เป็น

ผู้มีธรรมที่แน่นอนแล้ว/ สมโพธิปรายโน'ติ – เป็นผู้มีความตรัสรู้พร้อมเป็นที่ไปในเบื้องหน้า'ดังนี้แล/

ปฐม. – ที่ ๑/ [วาตสูตร – วาตสูตร/ นิญาติ – จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๑. โสตาปัตติวรรค หมวดว่าด้วยโสตาปัตติมรรค

๑. วาตสูตร ว่าด้วยทิวฏฐิว่าลมไม่พัดเป็นต้น

[๒๐๖] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน เขตกรุงสาวัตถี ฯลฯ ได้ตรัสถามว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีอะไร เพราะถ้อยคำอะไร เพราะยัตถ์อะไร ทิวฏฐิอย่างนี้จึงเกิดขึ้นว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด ภิกษุเหล่านั้นทูลตอบว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมของข้าพระองค์ทั้งหลาย มีพระผู้มีพระภาคเป็นหลัก มีพระผู้มีพระภาคเป็นผู้นำ มีพระผู้มีพระภาค เป็นที่พึ่ง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานวโรกาส เฉพาะพระผู้มีพระภาค เท่านั้นที่จะทรงอธิบายเนื้อความแห่งพระภาษิตนั้นให้แจ่มแจ้งได้ ภิกษุทั้งหลายฟังต่อจากพระผู้มีพระภาคแล้ว จักทรงจำไว้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเรื่องนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีรูป เพราะถ้อยคำรูป เพราะยัตถ์มันรูป ทิวฏฐิอย่างนี้จึงเกิดขึ้นว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด เมื่อมีเวทนา ฯลฯ เมื่อมีสัญญา ...เมื่อมีสังขาร ...เมื่อมีวิญญาณ เพราะถ้อยคำวิญญาณ เพราะยัตถ์มันวิญญาณ ทิวฏฐิอย่างนี้จึงเกิดขึ้นว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความชื่อนั้นว่า อย่างไร รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา เพราะไม่ถ้อยมันสิ่งนั้น ทิวฏฐิอย่างนี้จะพึงเกิดขึ้นบ้างหรือว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด ไม่ใช้อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า เวทนาเที่ยงหรือไม่เที่ยง ฯลฯ สัญญาเที่ยงหรือไม่เที่ยง ฯลฯ สังขารเที่ยงหรือไม่เที่ยง ฯลฯ วิญญาณเที่ยงหรือไม่เที่ยง ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา เพราะไม่ถ้อยมันสิ่งนั้น ทิวฏฐิอย่างนี้จะพึงเกิดขึ้นบ้างหรือว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด ไม่ใช้อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า แม้สิ่งที่บุคคลได้เห็น ฟัง ทราบ รู้ ถึง แสวงหา ใคร่ครวญด้วยใจ เที่ยงหรือไม่เที่ยง ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข เป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าข้า ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา เพราะไม่ถ้อยมันสิ่งนั้น ทิวฏฐิอย่างนี้จะพึงเกิดขึ้นบ้างหรือว่า ลมไม่พัด แม่น้ำไม่ไหล สตรีมีครรภ์ไม่คลอด ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไม่ขึ้นหรือไม่ตก มันคงจุลเสาระเนียด ไม่ใช้อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่อริยสาวกละความสงสัยในฐานะ ๖ ประการนี้ได้ ฉะนั้น จึงละความสงสัยแม้ในทุกข์ ละความสงสัยแม้ในเหตุเกิดแห่งทุกข์ ละความสงสัยแม้ในความดับแห่งทุกข์ ละความสงสัยแม้ในปฏิบัติทาที่ไปถึงความดับแห่งทุกข์ได้ ภิกษุทั้งหลาย นี้ เราเรียกว่า อริยสาวกผู้เป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า

วาตสูตรที่ ๑ จบ^๓

^๓ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๒๐๖/๒๗๘-๒๘๐.

สรุป

ทฤษฎีสังยุต แปลว่า ประมวลเรื่องทฤษฎี เป็นหมวดที่รวบรวมพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับความเห็นและลัทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม มีทั้งหมด ๙๖ สูตร แบ่งออกเป็น ๔ วรรค โดยวรรคแรกคือ **โศตাপัตติวรรค** ซึ่งมี ๑๘ สูตรที่สำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกิดจากการยึดมั่นในชั้น ๕

เนื้อหาสำคัญในโศตاپัตติวรรค

๑. **ทฤษฎีหรือลัทธิ:** ทฤษฎีที่หลากหลายที่ปรากฏในสูตรเหล่านี้มักจะเชื่อมโยงกับความไม่เข้าใจในธรรมชาติของชั้น ๕ เช่น ความไม่เที่ยง ความทุกข์ และอนัตตา

๒. **การแยกแยะชั้น ๕:** การพิจารณาชั้น ๕ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงและมีการเปลี่ยนแปลง จะช่วยให้เกิดการปล่อยวางจากทฤษฎีที่ไม่ถูกต้อง

๓. **การบรรลุพระโศตাপัน:** การเข้าใจถึงความไม่เที่ยงของชั้น ๕ และการปล่อยวางทฤษฎี จะนำไปสู่การบรรลุธรรมเป็นพระโศตাপัน ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในการเข้าถึงการปลดปล่อยจากทุกข์

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. การพิจารณาทฤษฎี:

○ ควรสำรวจและพิจารณาความเห็นที่เรายึดถือ ว่ามีเหตุผลหรือไม่ และทำให้เกิดความทุกข์หรือไม่ การเปิดใจรับฟังมุมมองใหม่ ๆ จะช่วยให้เราเติบโตทางจิตใจและวิญญาณ

๒. ความไม่เที่ยงของชั้น ๕:

○ การเข้าใจและยอมรับว่าทุกสิ่งในชีวิตไม่เที่ยง จะช่วยให้เราไม่ยึดติดในสิ่งที่ไม่แน่นอน ซึ่งทำให้ลดความทุกข์ใจ

๓. การปล่อยวาง:

○ การฝึกฝนในการปล่อยวางความยึดมั่นในทฤษฎีจะช่วยให้เรามีความสุขในปัจจุบัน การไม่ยึดติดจะนำไปสู่สภาวะสงบและมีสติ

๔. การฝึกสติและปัญญา:

○ การพัฒนาสติและปัญญาเป็นแนวทางสำคัญในการเข้าใจธรรมชาติของชั้น ๕ เมื่อมีสติในการทำความเข้าใจชีวิตและการตอบสนองต่อประสบการณ์ต่าง ๆ จะทำให้เรามีชีวิตที่สงบสุขยิ่งขึ้น

๕. การมีความเมตตาและการให้อภัย:

○ เมื่อเข้าใจว่าทุกคนมีทฤษฎีที่แตกต่างกัน เราควรมีความเมตตาและให้อภัยในความไม่เข้าใจของผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เกิดสังคมที่สงบสุข

สรุปความคิด

การศึกษาและเข้าใจทฤษฎีสังยุตในพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ทำให้เราเห็นธรรมชาติที่แท้จริงของชั้น ๕ แต่ยังช่วยให้เราเห็นคุณค่าของการปล่อยวางทฤษฎีที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจชีวิตที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและการมีชีวิตที่มีความสุขและสงบสุข.

บทที่ ๔

โอภกัณตสังยุต - จักขุสูตร

ใน โอภกัณตสังยุต พระสูตรแต่ละสูตรมีการนำเสนอแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับความไม่เที่ยงของอายตนะต่างๆ ที่มนุษย์ใช้รับรู้โลกและการมีอยู่ของตน การศึกษาเหล่านี้มีความหมายอย่างลึกซึ้งซึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านจิตใจและจิตวิญญาณ โดยเฉพาะการเข้าสู่ **อริยมรรค** ซึ่งเป็นเส้นทางนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์

ความหมายและเนื้อหาในแต่ละสูตร

๑. **จักขุสูตร** - พระผู้มีพระภาคทรงชี้ให้เห็นว่าอายตนะภายใน ๖ ได้แก่ จักขุ (ตา) โสตะ (หู) และมโน (ใจ) ล้วนไม่เที่ยง มีความแปรผัน ทรงสอนว่า ผู้ที่มีศรัทธาเชื่อมั่นในธรรมจะมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งและเรียกว่า "สัทธานุสारी" และผู้ที่รู้แจ้งในธรรมจะถือเป็น "โสดาบัน"

๒. **รูปสูตร** - มีความคล้ายคลึงกับจักขุสูตร แต่เน้นไปที่อายตนะภายนอก ๖ ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้จากภายนอก เช่น รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่ถูกต้องกาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำ ความเข้าใจธรรมชาติของความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากอายตนะเหล่านี้

๓. **วิญญานสูตร** - เน้นการเข้าใจถึงวิญญานที่เกิดจากการรับรู้ โดยการแสดงถึงจักขุวิญญาน โสทวิญญาน และมโนวิญญาน รวมถึงความสำคัญของการรับรู้ในมุมมองที่แตกต่าง

๔. **สัมผัสสูตร** - สรรวจถึงการสัมผัสจากอายตนะทั้ง ๖ และการเกิดขึ้นของอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมผัสเหล่านั้น

๕. **สัมผัสสชาสูตร** - มีความคล้ายกับสัมผัสสูตรแต่เพิ่มเติมในการเข้าใจเกี่ยวกับเวทนา ซึ่งมีความสำคัญในการตระหนักรู้ถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส

๖. **รูปสัญญาสูตร และ รูปสัญญาเจตนาสูตร** - โฟกัสไปที่การสร้างสัญญาและเจตนาในสิ่งที่รับรู้ทั้งในมิติของการแสดงออกและการตระหนักรู้

๗. **รูปตัณหาสูตร** - แสดงให้เห็นถึงการเกิดตัณหา (ความต้องการ) จากอายตนะทั้ง ๖ และการรับรู้ถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความยึดมั่น

๘. **ปฐวีธาตุสูตร** - สอนเกี่ยวกับธาตุที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการรับรู้ เช่น ปฐวี (ดิน) อาโป (น้ำ) เตโช (ไฟ) และวาโย (ลม) ที่มีบทบาทในชีวิตประจำวัน

๙. **ขันธสูตร** - สรุปรูปเนื้อหาเกี่ยวกับขันธ ๕ ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก การรับรู้ และความเป็นอยู่ของเรา

ตัวอย่าง จักขุสูตร

๑. บาลี

๑. จักขุสูตร

๓๐๒. สาวตถิณินทานิ จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ โสถํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ ฆานํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ ชิวหา อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ กาโย อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ มโน อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณณณณณณ โย ภิกฺขเว อิมํ ธมฺเม เอวํ สทฺทหติ อธิมฺภจติ อโย วุจฺจติ สทฺธานุสारी โอภกณฺโต สมมตฺตนิยามํ สปปุริสสฺสุมิ โอภกณฺโต วิตฺตวตฺโต ปุณฺณชนฺณุมิ อภพฺโพ ตํ กมฺมํ กาสฺส ยํ กมฺมํ กตฺวา นิรยํ

วา ติรจฉานโยนี วา เปตติวิสัย วา อุปปชเชยย อภัพโพ จ ตาว กาลํ กาคฺค ยาว น โสตาปตติผลํ สจฺฉิกโรติ. ยสฺส โข ภิกฺขเว อิเม ธมฺมา เอวํ ปญฺญา ย มตฺตโส นิขมนํ ขมนติ อयํ วุจฺจติ ‘ธมฺมานุสาริ โอกฺกนโต สมมตฺตนิยามํ สปปุริสญฺมิ โอกฺกนโต วิตฺตวโต ปุณฺณชนญฺมิ อภัพโพ ตํ กมฺมํ กาคฺค ยํ กมฺมํ กตฺวา นิรยํ วา ติรจฉานโยนี วา เปตติวิสัย วา อุปปชเชยย อภัพโพ จ ตาว กาลํ กาคฺค ยาว น โสตาปตติผลํ สจฺฉิกโรติ’. โย ภิกฺขเว อิเม ธมฺเม เอวํ ปชานาติ เอวํ ปสฺสตี อयํ วุจฺจติ ‘โสตาปนโน อวินิปาตธมฺโม นิยโต สมโพธิปรายโน ’ติ. ปฐฺมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. จกฺขุสุตฺตํ – พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งดวงตา/

๓๐๒. สวตฺถินิทานํ. – พระสูตรมีเมืองชื่อว่าสวตฺถิเป็นที่อาศัยเกิด/ “จกฺขุ – ซึ่งดวงตา/ ภิกฺขเว – คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อนิจฺจํ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ โสตํ – หู/ อนิจฺจํ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ. – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ ฆานํ – จมูก/ อนิจฺจํ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ. – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ ชิวหา – ลิ้น/ อนิจฺจา – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ. – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ กาโย – ร่างกาย/ อนิจฺโจ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ. – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ มโน – ใจ/ อนิจฺโจ – เป็นความไม่เที่ยงแท้/ วิปริณามิ – เป็นธรรมที่มีความนุ่มไปผิดโดยรอบเป็นธรรมดา/ อณฺณภาวํ. – เป็นธรรมที่ไม่มีภาวะโดยประการอย่างอื่น/ โย – ผู้ใด/ [ปุคฺคโล – บุคคล]/ ภิกฺขเว – คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อิเม – เหล่านี้/ ธมฺเม – ซึ่งธรรมทั้งหลาย/ เอวํ – อย่างนี้/ สทฺทหติ – ย่อมเชื่อมั่น/ อธิมุจฺจติ. – ย่อมโน้มไปยัง/ อยํ – ผู้นี้/ [ปุคฺคโล – บุคคล/ มยา – อันข้าพเจ้า]/ วุจฺจติ – ย่อมกล่าวเรียก/ ‘สทฺธานุสาริ – ว่าเป็นผู้ตามระลึกซึ่งความเลื่อมใสโดยปกติ/ โอกฺกนโต – ก้าวลงแล้ว/ สมมตฺตนิยามํ – สู่ความแน่นอนในความเป็นแห่งธรรมชอบ/ สปปุริสญฺมิ – สู่ภูมิของสัตบุรุษ/ โอกฺกนโต – ก้าวลงแล้ว/ วิตฺตวโต – เป็นไปล่วงโดยพิเศษแล้ว/ ปุณฺณชนญฺมิ – ซึ่งภูมิของปุณฺณชน/ อภัพโพ – เป็นผู้ไม่สมควร/ ตํ – นั้น/ กมฺมํ – ซึ่งกรรม/ กาคฺค – เพื่อการกระทำ/ ยํ – ไต/ กมฺมํ – ซึ่งกรรม/ กตฺวา – กระทำแล้ว/ นิรยํ วา – ซึ่งภพที่มีความเจริญออกแล้ว หรือ/ ติรจฉานโยนี วา – หรือว่า ซึ่งกำเนิดแห่งสัตว์เดรัจฉาน/ เปตติวิสัย วา – หรือว่า ซึ่งดินแดนเป็นที่อาศัยอยู่แห่งเปรต/ อุปปชเชยย – พึงเข้าถึง/ อภัพโพ จ – อนึ่ง เป็นผู้ไม่สมควร/ ตาว – เพียงนั้น/ กาลํ – ซึ่งกาละ/ กาคฺค – เพื่อการกระทำให้แจ้ง/ ยาว – เพียงใด/ น – หามิได้/ โสตาปตติผลํ – ซึ่งผลแห่งการถึงยังซึ่งกระแส/ สจฺฉิกโรติ. – ย่อมกระทำให้แจ้ง/ ยสฺส โข – ผู้ใดแล/ [ปุคฺคลสฺส – ของบุคคล]/ ภิกฺขเว – คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อิเม – เหล่านี้/ ธมฺมา – ธรรมทั้งหลาย/ เอวํ – อย่างนี้/ ปญฺญา – ด้วยปัญญา/ มตฺตโส – โดยประมาณ/ นิขมนํ – ซึ่งความหยั่งรู้/ ขมนติ. – ย่อมชอบใจ/ อยํ – ผู้นี้/ [ปุคฺคโล – บุคคล/ มยา – อันข้าพเจ้า]/ วุจฺจติ – ย่อมกล่าวเรียก/ ‘ธมฺมานุสาริ – ว่าเป็นผู้ตามระลึกซึ่งพระธรรมโดยปกติ/ โอกฺกนโต – ก้าวลงแล้ว/ สมมตฺตนิยามํ – สู่ความแน่นอนในความเป็นแห่งธรรมชอบ/ สปปุริสญฺมิ – สู่ภูมิของสัตบุรุษ/ โอกฺกนโต – ก้าวลงแล้ว/ วิตฺตวโต – เป็นไปล่วงโดยพิเศษแล้ว/ ปุณฺณชนญฺมิ – ซึ่งภูมิของปุณฺณชน/ อภัพโพ – เป็นผู้ไม่สมควร/ ตํ – นั้น/ กมฺมํ – ซึ่งกรรม/ กาคฺค – เพื่อการกระทำ/ ยํ – ไต/ กมฺมํ – ซึ่งกรรม/ กตฺวา – กระทำแล้ว/ นิรยํ วา – ซึ่งภพที่มีความเจริญออกแล้ว หรือ/ ติรจฉานโยนี วา – หรือว่า ซึ่งกำเนิดแห่งสัตว์เดรัจฉาน/ เปตติวิสัย วา – หรือว่า ซึ่งดินแดนเป็นที่อาศัยอยู่แห่งเปรต/ อุปปชเชยย – พึงเข้าถึง/ อภัพโพ จ

– อนึ่ง เป็นผู้ไม่สมควร/ ตาว – เพียงนั้น/ ตาว – เพียงนั้น/ กาล – ซึ่งกาละ/ กาด – เพื่อการกระทำให้แจ้ง/ ยาว – เพียงใด/ น – หามิได้/ โสตาปัตติผล – ซึ่งผลแห่งการถึงยิ่งซึ่งกระแส/ สจฺฉิโรติ^๔. – ย่อมกระทำให้แจ้ง/ โย – ผู้ใด/ [บุคฺคโล – บุคคล]/ ภิกฺขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อิมะ – เหล่านี้/ ธมฺเม – ซึ่งธรรมทั้งหลาย/ เอว – อย่างนี้/ ปชานาติ; – ย่อมรู้ชัด/ เอว – อย่างนี้/ ปสฺสตี – ย่อมเห็น/ อโย – ผู้นี้/ [บุคฺคโล – บุคคล/ มยา – อันข้าพเจ้า]/ วุจฺจตี – ย่อมกล่าวเรียก/ ‘โสตปาปนโน – ว่าเป็นผู้ถึงยิ่งแล้วซึ่งกระแส/ อวินิปาตธมฺโม – เป็นผู้มีใจไม่ตกลงไปในภพที่มีอำนาจไปปราศแล้วเป็นธรรมดา/ นิยโต – เป็นผู้มีธรรมที่แน่นอนแล้ว/ สมฺโพธิปรายโน’ติ – เป็นผู้มีธรรมตรัสรู้พร้อมเป็นไปในเบื้องหน้า’ดังนี้แล/

ปฐม. – ที่ ๑/ [จกฺขุสุตฺตํ – จกฺขุสูตร/ นิฏฺฐิตํ – จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๑. จกฺขุสูตร ว่าด้วยจกฺขุ

[๓๐๒] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย จกฺขุ (ตา) ไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น โสตะ (หู) ไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น ชานะ (จมูก) ไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น ชิวหา (ลิ้น) ไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น กายไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น มโน (ใจ) ไม่เที่ยง มีความแปรผัน มีภาวะโดยอาการอื่น ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดศรัทธาเชื่อมั่นธรรมเหล่านี้อย่างนี้ ผู้นี้เราเรียกว่า สัทธานุสारी ก้าวลงสู่อริยมรรค หยั่งลงสู่ภูมิของสัตบุรุษ ผ่านภูมิของปุถุชนได้แล้ว ไม่ควรทำกรรมที่ทำให้แล้วไปเกิดในนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือภูมิแห่งเปรต ไม่สมควรตายตราบเท่าที่ยังไม่ทำให้แจ้งโสดาปัตติผล ภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้ของผู้ใดประจักษ์ชัดโดยยิ่งด้วยปัญญาอย่างนี้ ผู้นี้เราเรียกว่า ธมฺมานุสारी ก้าวลงสู่อริยมรรค หยั่งลงสู่ภูมิของสัตบุรุษ ผ่านภูมิของปุถุชนได้แล้ว ไม่ควรทำกรรมที่ทำให้แล้วไปเกิดในนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน หรือภูมิแห่งเปรต ไม่สมควรตายตราบเท่าที่ยังไม่ทำให้แจ้งโสดาปัตติผล ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดรู้เห็นธรรมเหล่านี้อย่างนี้ ผู้นี้เราเรียกว่า เป็นโสดาบัน ไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า

จกฺขุสูตรที่ ๑ จบ^๔

สรุป

โอภกัณตสังยุต (ประมวลเรื่องผู้ก้าวลงสู่อริยมรรค) มีทั้งหมด ๑๐ สูตร ที่แสดงถึงกระบวนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอายตนะภายในและภายนอก และการพัฒนาใจให้ก้าวไปสู่การเป็นพระโสดาบัน (ผู้ที่เข้าถึงอริยมรรค) การศึกษาพระสูตรเหล่านี้ช่วยให้เรามองเห็นความไม่เที่ยง และเปิดโอกาสให้เราเห็นความจริงของธรรมชาติ

สรุปเนื้อหาสำคัญของแต่ละสูตร:

๑. จกฺขุสูตร: สอนถึงความไม่เที่ยงของอายตนะภายใน (ตา หู ใจ) และการเข้าใจธรรมที่ลึกซึ้ง
๒. รูปสูตร: เน้นการรับรู้จากอายตนะภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส)
๓. วิญญูญาณสูตร: ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิญญูญาณที่เกิดจากการรับรู้
๔. สัมผัสสูตร: สำนวนการสัมผัสจากอายตนะทั้ง ๖ และผลกระทบของการสัมผัส
๕. สัมผัสสชาสูตร: พิจารณาเวทนาที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส
๖. รูปสัญญาสูตร: สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสัญญา (ความจำ) ที่เกิดจากการรับรู้

^๔ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๓๐๒/๓๒๐-๓๒๑.

- ๗. **รูปสัญญาเจตนาสูตร:** สอนเกี่ยวกับเจตนา (แรงจูงใจ) ที่เกิดจากสิ่งที่เรารับรู้
- ๘. **รูปตัณหาสูตร:** กล่าวถึงตัณหาที่เกิดจากการยึดติด
- ๙. **ปฐวีธาตุสูตร:** ทำความเข้าใจเกี่ยวกับธาตุพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบของการรับรู้
- ๑๐. **ขันธสูตร:** สอนเกี่ยวกับขันธ ๕ และความสัมพันธ์กับการรับรู้ของเรา

ข้อคิดตามหลักธรรม:

- ๑. **การเข้าใจความไม่เที่ยง:** การเข้าใจว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้เราลดความยึดติดและมีสติในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ
 - ๒. **การมีสติในเวทนา:** การตระหนักถึงความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้เราสามารถปล่อยวางจากสิ่งที่ไม่จำเป็น
 - ๓. **การพัฒนาตนเอง:** การศึกษาในพระสูตรนี้ช่วยให้เราเข้าใจจิตใจของตนเองและพัฒนาสติปัญญา
 - ๔. **การสร้างความสงบภายใน:** การลดการยึดติดกับขันธ ๕ และอารมณ์จะนำไปสู่การเข้าถึงความสงบสุขที่แท้จริง
 - ๕. **การเดินตามอริยมรรค:** การปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้เราเดินทางสู่การเป็นพระโสดาบันและการหลุดพ้นจากทุกข์ในที่สุด
- การศึกษาโอภกัณฑ์ตสังยุตจึงเป็นการนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจเพื่อนำไปสู่การเข้าถึงธรรมะที่สูงขึ้นในชีวิต.

บทที่ ๕

อุปาทาสังยุต - รูปสูตร

รูปสูตร (สูตรที่ว่าด้วยรูป) เป็นหนึ่งในพระสูตรในหมวดของ **อุปาทาสังยุต** ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของรูป (รูปภายนอก) ซึ่งจัดอยู่ในหมวดของอายตนะภายนอกที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับรู้และสัมผัสของมนุษย์ โดยในรูปสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเกี่ยวกับรูป (หรือสิ่งที่มองเห็น) ว่ามีลักษณะและความสำคัญอย่างไรต่อการเกิดขึ้นแห่งทุกข์ และยังเน้นย้ำถึงวิธีการที่รูปสามารถเป็นต้นเหตุของความเพิลิตเพลินหรือทุกข์ทรมานได้

สาระสำคัญของรูปสูตร

๑. **อายตนะภายนอก ๖:** รูปสูตรนี้จะยกตัวอย่างอายตนะภายนอก ๖ ประการ ได้แก่
 - รูป (สิ่งที่มองเห็น)
 - เสียง (สิ่งที่ได้ยิน)
 - กลิ่น (สิ่งที่ได้กลิ่น)
 - รส (สิ่งที่ลิ้มลอง)
 - สิ่งสัมผัส (ความรู้สึกทางร่างกาย)
 - ธรรมารมณ์ (สิ่งที่เข้าใจหรือรับรู้ทางจิตใจ)
๒. **การเกิดขึ้นของความรู้สึก:** พระสูตรชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการสัมผัสระหว่างอายตนะภายนอกกับอายตนะภายใน (เช่น จักขุหรือใจ) จะเกิดเวทนา (ความรู้สึก) ขึ้น ซึ่งมีทั้งสุขและทุกข์
๓. **สาเหตุของความทุกข์:** พระสูตรยังแสดงให้เห็นว่า รูปภายนอกหรือสิ่งที่เรสัมผัสได้สามารถก่อให้เกิดความทุกข์ได้ เช่น ความรัก ความเกลียด ความอยากได้หรือความไม่พอใจ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดจากการรับรู้และการยึดติดกับรูป
๔. **การปล่อยวาง:** การเข้าใจว่ารูปไม่ใช่ของถาวร ไม่สามารถให้ความสุขที่ยั่งยืนได้ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถปล่อยวางจากความยึดติดกับรูป และลดความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้

ตัวอย่าง รูปสูตร

๑. บาลี

๒. รูปสูตร

๓๑๓. สาวตถินิทานํ. โย โข ภิกขเว รูปานํ อุปปาโท ฐิตี อภินิพพุตติ ปาตุภาโว ทุกขสเสโส อุปปาโท ไรคานํ ฐิตี ขรามรณสส ปาตุภาโว. โย สหทานํ... โย คนธานํ... โย รसानํ... โย โผฏฐัพพานํ... โย ฌมมานํ อุปปาโท ฐิตี อภินิพพุตติ ปาตุภาโว ทุกขสเสโส อุปปาโท ไรคานํ ฐิตี ขรามรณสส ปาตุภาโว. โย จ โข ภิกขเว รูปานํ นิโรโธ วูปสโม อตถงคโม ทุกขสเสโส นิโรโธ ไรคานํ วูปสโม ขรามรณสส อตถงคโม. โย สหทานํ... โย คนธานํ... โย รसानํ... โย โผฏฐัพพานํ... โย ฌมมานํ นิโรโธ วูปสโม อตถงคโม ทุกขสเสโส นิโรโธ ไรคานํ วูปสโม ขรามรณสส อตถงคโม. ตี. พุติยํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๒. รูปสุดดี – พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งรูป/

๓๑๓. สาวตถินิทานิ. – พระสูตรมีเมืองชื่อว่าสาวตถิเป็นที่อาศัยเกิด/ “โย โข – ไตแล/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ รูปานํ – แห่งรูปทั้งหลาย/ อุปปาโท – ความเกิดขึ้น/ ฐิติ – ความดำรงอยู่/ อภินิพพตติ – การบังเกิดเฉพาะ/ ปาตุภาโว – ความปรากฏขึ้น/ ทุกขสเสโส – ธรรมนั้น แห่งความทุกข์/ อุปปาโท – เป็นความเกิดขึ้น/ โรคนํ – แห่งโรคทั้งหลาย/ ฐิติ – เป็นความดำรงอยู่/ ชรามรณสส – แห่งความแก่ชราและความตาย/ ปาตุภาโว. – เป็นความปรากฏขึ้น/ โย – ไต/ สหทธานํเปา – แห่งเสียงทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ คนธานํเปา – แห่งกลิ่นทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ รสณํเปา – แห่งรสทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ โผฏฐัพพานํเปา – แห่งความถูกต้องพร้อมทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ ธมมานํ – แห่งธรรมทั้งหลาย/ อุปปาโท – ความเกิดขึ้น/ ฐิติ – ความดำรงอยู่/ อภินิพพตติ – การบังเกิดเฉพาะ/ ปาตุภาโว – ความปรากฏขึ้น/ ทุกขสเสโส – ธรรมนั้น แห่งความทุกข์/ อุปปาโท – เป็นความเกิดขึ้น/ โรคนํ – แห่งโรคทั้งหลาย/ ฐิติ – เป็นความดำรงอยู่/ ชรามรณสส – แห่งความแก่ชราและความตาย/ ปาตุภาโว. – เป็นความปรากฏขึ้น/ โย จ โข – ก็ ไตแล/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ รูปานํ – แห่งรูปทั้งหลาย/ นิโรโธ – ความดับลง/ วูปสโม – ความเข้าไปสงบโดยพิเศษ/ อตถงคโม – การถึงซึ่งความตั้งอยู่ไม่ได้/ ทุกขสเสโส – ธรรมนั้น แห่งความทุกข์/ นิโรโธ – เป็นความดับลง/ โรคนํ – แห่งโรคทั้งหลาย/ วูปสโม – เป็นความเข้าไปสงบโดยพิเศษ/ ชรามรณสส – แห่งความแก่ชราและความตาย/ อตถงคโม. – เป็นการถึงซึ่งความตั้งอยู่ไม่ได้/ โย – ไต/ สหทธานํเปา – แห่งเสียงทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ คนธานํเปา – แห่งกลิ่นทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ รสณํเปา – แห่งรสทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ โผฏฐัพพานํเปา – แห่งความถูกต้องทั้งหลาย ฯลฯ/ โย – ไต/ ธมมานํ – แห่งธรรมทั้งหลาย/ นิโรโธ – ความดับลง/ วูปสโม – ความเข้าไปสงบโดยพิเศษ/ อตถงคโม – การถึงซึ่งความตั้งอยู่ไม่ได้/ ทุกขสเสโส – ธรรมนั้น แห่งความทุกข์/ นิโรโธ – เป็นความดับลง/ โรคนํ – แห่งโรคทั้งหลาย/ วูปสโม – เป็นความเข้าไปสงบโดยพิเศษ/ ชรามรณสส – แห่งความแก่ชราและความตาย/ อตถงคโม”ติ. – เป็นการถึงซึ่งความตั้งอยู่ไม่ได้”ดังนี้แล/

ทุติย. – ที่ ๒/ [รูปสุดดี – รูปสูตร/ นิฉฐิตี – จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๒. รูปสูตร ว่าด้วยรูป

[๓๑๓] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวตถิ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งรูป นี่เป็นความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ เป็นความตั้งอยู่แห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราและมรณะ ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ... แห่งสัททะ ฯลฯ แห่งคันธะ ... แห่งรส ... แห่งโผฏฐัพพะ ... ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งธรรมารมณ์ นี่เป็นความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ เป็นความตั้งอยู่แห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราและมรณะ ภิกษุทั้งหลาย ส่วนความดับ ความสงบระงับ ความตั้งอยู่ไม่ได้ แห่งรูป นี่เป็นความดับแห่งทุกข์ เป็นความสงบระงับแห่งโรค เป็นความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งชราและมรณะ ความดับ ความสงบระงับ ความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งสัททะ ฯลฯ แห่งคันธะ ... แห่งรส ... แห่งโผฏฐัพพะ ... ความดับ ความสงบระงับ ความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งธรรมารมณ์ นี่เป็นความดับแห่งทุกข์ เป็นความสงบระงับแห่งโรค เป็นความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งชราและมรณะ๑

รูปสูตรที่ ๒ จบ^๕

^๕ ส.ข. (ไทย) ๑๗/๓๑๓/๓๒๘.

สรุป

รูปสูตร เป็นพระสูตรในหมวดของ **อุปาทถังยุต** ที่เน้นความสำคัญของ **อายตนะภายนอก ๖** ได้แก่ รูป (สิ่งที่มองเห็น), เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งสัมผัส, และธรรมารมณ์ โดยพระสูตรนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายตนะภายนอกกับอายตนะภายใน (เช่น จักขุหรือใจ) ที่เมื่อเกิดการสัมผัสจะนำไปสู่การเกิดเวทนา (ความรู้สึก) ซึ่งมีทั้งสุขและทุกข์ รูปและสิ่งที่รับรู้สามารถเป็นต้นเหตุของทุกข์ได้ เนื่องจากการยึดติดและแสวงหาความพึงพอใจจากสิ่งเหล่านั้น

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **ความไม่เที่ยงของรูป:** รูปและสิ่งต่าง ๆ ที่เรารับรู้มีลักษณะไม่เที่ยงและเปลี่ยนแปลงเสมอ การยึดติดหรือคาดหวังให้สิ่งเหล่านั้นให้ความสุขอาจนำไปสู่ความผิดหวังและทุกข์

๒. **การระมัดระวังในการรับรู้:** การเข้าใจว่าอายตนะภายนอกมีผลต่อความรู้สึกและอารมณ์ จะช่วยให้เราสามารถควบคุมปฏิกิริยาของตัวเองได้ และลดความทุกข์ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งที่เห็นหรือสัมผัส

๓. **การฝึกปล่อยวาง:** เมื่อเราเข้าใจธรรมชาติของรูปและการเกิดขึ้นของความรู้สึก จะช่วยให้เราฝึกฝนการปล่อยวางจากความยึดติด โดยไม่ให้สิ่งภายนอกควบคุมจิตใจของเรา

๔. **เส้นทางสู่การหลุดพ้น:** การมองเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอายตนะต่าง ๆ เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ และนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด

การศึกษาและประยุกต์ใช้ข้อคิดจากรูปสูตรนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถมองโลกอย่างเข้าใจ และมีสติ ทำให้ลดทุกข์และมีความสุขในชีวิตประจำวัน.

บทที่ ๖

กิเลสสังยุต - วิญญานสูตร

วิญญานสูตร เป็นพระสูตรหนึ่งใน กิเลสสังยุต ที่มีความสำคัญในแนวทางการศึกษาธรรมะ โดยสูตรนี้เน้นการสำรวจและเข้าใจเกี่ยวกับ **วิญญาน** หรือการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอยู่และประสบการณ์ชีวิตของเรา ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างวิญญาน ๖ ประการ ได้แก่ จักขุวิญญาน (การเห็น), โสทวิญญาน (การได้ยิน), ฆานวิญญาน (การดมกลิ่น), ชิวหาวิญญาน (การรับรส), กายวิญญาน (การสัมผัส) และมโนวิญญาน (การคิด)

การอธิบายเกี่ยวกับวิญญาน

๑. **การทำงานของวิญญาน:** วิญญานทำงานร่วมกับอายตนะทั้ง ๖ เพื่อสร้างประสบการณ์การรับรู้และอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งเมื่อมีการสัมผัสจากอายตนะ จะเกิดการรับรู้ที่นำไปสู่การเกิดเวทนา (ความรู้สึก) ตามมา ตัวอย่างเช่น เมื่อเรามองเห็นสิ่งสวยงาม (จักขุวิญญาน) เราอาจรู้สึกชื่นชมหรือพึงพอใจ

๒. **ความสัมพันธ์กับกิเลส:** ในพระสูตรนี้ พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า ความรู้สึกที่เกิดจากการรับรู้ผ่านวิญญานสามารถนำไปสู่การเกิดกิเลสได้ ถ้าเรายึดติดกับความรู้สึกนั้น เช่น การยึดติดกับความพอใจหรือความไม่พอใจ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความทุกข์ในใจ ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้เราตระหนักถึงการเกิดขึ้นและดับไปของอารมณ์เหล่านี้ เพื่อให้เราเข้าใจว่าไม่มีสิ่งใดที่เป็นอัตตาหรือถาวร

๓. **การเห็นตามความเป็นจริง:** พระพุทธเจ้าเสนอวิธีการให้เราเห็นความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะ โดยการพิจารณาว่าสิ่งที่รับรู้ผ่านวิญญานเป็นเพียงธรรมชาติที่เกิดขึ้นและดับไป ไม่ควรยึดติดหรือสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจที่มากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดการตั้งอยู่ในความทุกข์ได้

๔. **การปฏิบัติธรรม:** การศึกษาและเข้าใจวิญญานสูตรนี้มีผลต่อการปฏิบัติธรรมอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้นับถือสามารถฝึกใจให้มีสติและตั้งอยู่ในปัจจุบัน ไม่ตกอยู่ในความทรงจำหรือความคาดหวัง ซึ่งจะนำไปสู่การลดกิเลสและความเศร้าหมองของจิตใจ โดยการปล่อยวางจากสิ่งที่เกิดขึ้นในใจ

ตัวอย่าง วิญญานสูตร

๑. บาลี

๓. วิญญานสูตร

๓๒๔. สาวตถิณีนานํ. โย ภิกขเว จักขุวิญญานสมํ ฆนทราโค จิตตสเสโส อุปกภิเลโส. โย โสทวิญญานสมํ... โย ฆานวิญญานสมํ... โย ชิวหาวิญญานสมํ... โย กายวิญญานสมํ... โย มโนวิญญานสมํ ฆนทราโค จิตตสเสโส อุปกภิเลโส. ยโต โข ภิกขเว ภิกขุโน อิมสฺส ฌสฺส ฐาเนสฺส เจตโส อุปกภิเลโส ปหิโน โหติ เนกขมมนินนญจสฺส จิตฺตํ โหติ. เนกขมมปริภาวิตํ จิตฺตํ กมฺมณียํ ขายติ อภิญญา สจฺฉิกรณียสฺส ฌเมสฺสุ ตี. ตติยํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๓. วิญญานสูตร - พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งวิญญาน/

๓๒๔. สาวตถิณีนานํ. - พระสูตรมีเมืองชื่อว่าสาวตถิเป็นที่อาศัยเกิด/ “โย - ไต่อ/ ภิกขเว - คู่ก่อน ภิกษุทั้งหลาย/ จักขุวิญญานสมํ - ในความรู้แจ้งด้วยดวงตา/ ฆนทราโค - ความกำหนดด้วยความพอใจ/ จิตตสเสโส - ความกำหนดด้วยความพอใจแห่งจิต นั้น/ อุปกภิเลโส. - เป็นเหตุเข้าไปเศร้าหมอง/ โย - ไต่อ/

โสทวิญาณสมมิตาเปฯ – ในความรู้แจ้งด้วยหู ฯลฯ/ โย – ไต/ ฆานวิญาณสมมิตาเปฯ – ในความรู้แจ้งด้วย
จมูก ฯลฯ/ โย – ไต/ ชิวหาวิญาณสมมิตาเปฯ – ในความรู้แจ้งด้วยลิ้น ฯลฯ/ โย – ไต/ กายวิญาณสมมิตาเปฯ
– ในความรู้แจ้งด้วยร่างกาย ฯลฯ/ โย – ไต/ มโนวิญาณสมมิตาเปฯ – ในความรู้แจ้งด้วยใจ/ ฉนทราโค – ความ
กำหนดด้วยความพอใจ/ จิตตสเสโส – ความกำหนดด้วยความพอใจแห่งจิต นั้น/ อุปกภิเลโส. – เป็นเหตุเข้าไป
ไปเศร้าหมอง/ ยโต โข – ในกาลใดแล/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ ภิกขุโน – อันภิกษุ/ อิมesu – เหล่านี้/
ฉสุ – ๖ ประการ/ ฐานesu – ในฐานะทั้งหลาย/ เจตโส – แห่งใจ/ อุปกภิเลโส – ความเศร้าหมอง/ ปทโน –
เป็นธรรมที่ละออกแล้ว/ โทติ – ย่อมเป็น/ เนกขมมณินนญจสุ – ที่น้อมไปแล้วในการออกบวช ด้วย ผู้นั้น/
[ภิกขุโน – ของภิกษุ]/ จิตตํ – จิต/ โทติ. – ย่อมเป็น/ เนกขมมปรีภาวิตํ – ที่ให้เจริญโดยรอบแล้วด้วยการ
ออกบวช/ จิตตํ – จิต/ กมมณินํ – เป็นจิตที่ควรแก่การงาน/ ขายติ – ย่อมปรากฏ/ อภิญญา – ด้วยความรู้ยิ่ง/
สัจฉิกรณีเยสุ – ที่พึงกระทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันรู้ยิ่ง/ ธมฺเมสุ”ติ. – ในธรรมทั้งหลาย”ดังนี้แล/

ตติย. – ที่ ๓/ [วิญาณสูตร – วิญาณสูตร/ นิฎฐิต – จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๓. วิญาณสูตร ว่าด้วยวิญาณ

[๓๒๔] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ฉันทราคะในจักขุวิญาณ
นี้เป็นความเศร้าหมองแห่งจิต ฉันทราคะในโสทวิญาณ ฯลฯ ฉันทราคะในฆานวิญาณ ... ฉันทราคะในชิวหา
วิญาณ ... ฉันทราคะในกายวิญาณ ... ฉันทราคะในมโนวิญาณ นี้เป็นความเศร้าหมองแห่งจิต ภิกษุ
ทั้งหลาย เมื่อใด ภิกษุละความเศร้าหมองแห่งจิตในฐานะ ๖ ประการนี้ได้ เมื่อนั้น จิตของเขาน้อมไปในเนกขัม
มะ อันเนกขัมมะอบรมแล้ว ควรแก่การงาน ปรากฏในธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันรู้ยิ่ง

วิญาณสูตรที่ ๓ จบ^๖

สรุป

วิญาณสูตร เป็นพระสูตรที่เน้นการอธิบายเกี่ยวกับ วิญาณ ซึ่งเป็นการรับรู้และความรู้สึกที่
เกิดขึ้นจากอายตนะทั้ง ๖ ได้แก่ จักขุ (ตา), โสท (หู), ฆาน (จมูก), ชิวหา (ลิ้น), กาย (ผิวหนัง) และมโน (ใจ)
โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงให้เห็นว่า การรับรู้เหล่านี้เป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราวที่เกิดขึ้นและดับไป ไม่
ควรยึดติดหรือสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่เกินจริง ซึ่งอาจนำไปสู่ความทุกข์และความเศร้าหมองของจิตใจ

๑. การทำงานของวิญาณ: วิญาณทำหน้าที่เป็นช่องทางในการรับรู้ และเมื่อมีการสัมผัส
จากอายตนะ จะเกิดการรับรู้ที่นำไปสู่การเกิดเวทนาและอารมณ์ต่าง ๆ

๒. ความสัมพันธ์กับกิเลส: การรับรู้สามารถนำไปสู่การเกิดกิเลสหรือความเศร้าหมองของ
จิตใจได้ ถ้าเรายึดติดกับความรู้สึกเหล่านั้น

๓. การเห็นตามความเป็นจริง: การมองเห็นธรรมชาติของวิญาณจะช่วยให้เราตระหนักว่า
สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงชั่วคราว ไม่ควรยึดติดและสร้างความทุกข์ให้กับจิตใจ

๔. การปฏิบัติธรรม: การเข้าใจวิญาณสูตรสามารถช่วยให้เราฝึกจิตใจให้มีสติ ลดความเศร้า
หมอง และนำไปสู่การปล่อยวางและลดการยึดติด

^๖ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๓๒๔/๓๓๖.

ข้อคิดตามหลักธรรม

- **การไม่ยึดติด:** การเข้าใจว่า ความรู้สึกและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงสิ่งชั่วคราว จะช่วยให้เราลดการยึดติดและลดความทุกข์ที่เกิดจากการคาดหวังหรือความผิดหวัง
- **การพัฒนาเป็นพระโสดาบัน:** การเข้าใจในธรรมชาติของวิญญูญาณและการลดกิเลส จะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจอย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งสามารถนำไปสู่การบรรลุธรรมขั้นสูงขึ้น เช่น การเป็นพระโสดาบัน
- **การมีสติ:** การมีสติอยู่เสมอช่วยให้เราไม่ตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดจากการรับรู้ ซึ่งนำไปสู่ความสงบและความสุขที่แท้จริง

การศึกษาและเข้าใจในวิญญูณสูตรจะช่วยให้เราเข้าถึงความสงบและความสุขในชีวิตประจำวัน ทำให้เรามีชีวิตที่มีสติและมีความเข้าใจในความเป็นจริงอย่างลึกซึ้งมากขึ้น

บทที่ ๗

สาริปุตตสังยุต - วิเวกขสูตร

วิเวกขสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วย ปฐมฌาน หรือ ฌานขั้นแรก ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในพระพุทธศาสนาในการฝึกสมาธิและการเข้าถึงความสงบในจิตใจ โดยสูตรนี้จะเน้นการพัฒนาจิตที่เกิดจากการแยกตัวออกจากความวุ่นวายและการประคับประคองจิตให้มีความสงบสุข ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติที่ถูกต้อง

เนื้อหาและความสำคัญ

๑. ปฐมฌาน (First Jhana): วิเวกขสูตรอธิบายถึงการบรรลุถึงปฐมฌาน ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ:
 - ปีติ (Pīti): ความปีติหรือความสุขที่เกิดจากการทำสมาธิ ซึ่งเป็นอาการทางจิตที่สร้างความรู้สึกดีในใจ
 - สุข (Sukha): ความสุขที่เกิดจากการมีจิตที่สงบและไม่มีความวิตกกังวล
 - วิเวก (Viveka): การแยกตัวออกจากความวุ่นวาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้มีสมาธิและความตั้งใจที่มั่นคง
๒. การตั้งอยู่ด้วยวิหารธรรม: ท่านพระสาริปุตระจะตอบคำถามว่าทำไมท่านจึงมีจิตใจผ่องใส โดยอธิบายถึงการตั้งอยู่ใน วิหารธรรม ซึ่งหมายถึงการฝึกจิตใจให้มีสมาธิและอยู่กับปัจจุบัน โดยไม่วอกแวกหรือฟุ้งซ่านจากอารมณ์และความคิดที่ไม่เกี่ยวข้อง
๓. ผลลัพธ์ของการปฏิบัติ: วิเวกขสูตรสอนให้เห็นว่า การเข้าถึงปฐมฌานไม่เพียงแต่สร้างความสุขและความสงบภายใน แต่ยังช่วยพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมต่อไป

ตัวอย่าง วิเวกขสูตร

๑. บาลี

๑. วิเวกขสูตร

๓๓๒. เอกัง สมยํ อายสฺมา สาริปุตฺโต สวตถึยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม. อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สวตถึยํ ปิณฺฑาทาย ปาวิสสิ. สวตถึยํ ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกกฺกนฺโต เยน อนฺธวณฺํ เตนุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย. อนฺธวณฺํ อชฺโฌคาเหตุวอ อณฺญตรสฺมี รุกฺขมุเล ทิวาวิหารํ นิสิตฺติ. อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลํ อานาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม เตนุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมนตํ สาริปุตฺตํ ทูโรโตว อากฺคณฺตํ. ทิสฺวาน อายสฺมนตํ สาริปุตฺตํ เอตทวโจ วิปฺสนนํ โข เต อาวุโส สาริปุตฺต อิทริยานิ ปริสุทฺโธ มุขฉณฺโณ ปริโยทาโต. กตเมนาถายสฺมา สาริปุตฺโต อชฺช วิหารเณ วิหารสํติ? อิธํ อาวุโส วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺสเลหิ ฌมเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมปชฺช วิหารามิ. ตสฺส มยํ อาวุโส น เอวํ โหติ ‘อหํ ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชา มี’ติ วา ‘อหํ ปฐมํ ฌานํ สมาปโน’ติ วา ‘อหํ ปฐมา ฌานา วุจฺจตี’ติ วา ติ. ตถา หิ ปณายสมโต สาริปุตฺตสฺส ทิฆรตฺตํ อหํการมมํการมานานุสยา สุตฺตมฺหา. ตสฺมา อายสมโต สาริปุตฺตสฺส น เอวํ โหติ ‘อหํ ปฐมํ ฌานํ สมาปชฺชา มี’ติ วา ‘อหํ ปฐมํ ฌานํ สมาปโน’ติ วา ‘อหํ ปฐมา ฌานา วุจฺจตี’ติ วา ติ. ปฐมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๗. สาริปุตตลยัตถ์ – สาริปุตตสังยุต/

๑. วิเวกขสูตร –

พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งฌานที่ ๑ มีความอิมใจและความสุขที่เกิดจากความแยกออก/

๓๓๒. เอก์ – หนึ่ง/ สมย์ – ในสมัย/ อายุสมา – ท่านผู้มีอายุ/ สาริปุตโต – ชื่อว่าสาริปุต/ สาวตถิย – ในเมืองชื่อว่าสาวตถิ/ วิหริติ – ย่อมทรงประทับอยู่/ เขตวัน – ชื่อว่าเขตวัน/ อนาถปิณฑิกสส – ของคฤหบดีผู้มีก้อนข้าวเพื่อบุคคลผู้มีที่พึ่งหาไม่ได้/ อาราม – ณ อาราม/ อด โข – ครั้งนั้นแล/ อายุสมา – ท่านผู้มีอายุ/ สาริปุตโต – ชื่อว่าสาริปุต/ ปุพพพหสมย์ – ในสมัยที่เป็นส่วนเบื้องต้นแห่งวัน/ นิวาเสตวา – นุ่งห่มแล้ว/ ปตตจิรวมาทาย – ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร/ สาวตถิ – สู่เมืองชื่อว่าสาวตถิ/ ปินทาย – เพื่อก้อนข้าว/ ปาวิลิ. – เข้าไปก่อนแล้ว/ สาวตถิย – ในเมืองชื่อว่าสาวตถิ/ ปินทาย – เพื่อก้อนข้าว/ จริตวา – ครั้นเที่ยวไปแล้ว/ ปจฉาตถ์ – ในภายหลังแห่งข้าวสว/ ปินทปาตปฏิกกนโต – เป็นผู้ก้าวกลับแล้วจาก ปินทปาต/ เยน – ไค/ [ทิสภาเคน – โดยส่วนแห่งทิศ]/ อนุธวัน – ป่าชื่อว่าอันธวัน/ เตนุปลงกมิ; – ก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น/ ทิวาวิหาราย. – เพื่อการพำนักอยู่ในกลางวัน/ อนุธวัน – สู่ป่าชื่อว่าอันธวัน/ อชโณคาเหตวา – หยั่งลงเฉพาะแล้ว/ อดญตรสมี – ต้นไคต้นหนึ่ง/ รุกขมุเล – ณ โคนแห่งต้นไม้/ ทิวาวิหาร – เพื่อการพำนักอยู่ในกลางวัน/ นิสสิท. – นั่งแล้ว/ อด โข – ครั้งนั้นแล/ อายุสมา – ท่านผู้มีอายุ/ สาริปุตโต – ชื่อว่าสาริปุต/ สายนพสมย์ – ในสมัยที่เป็นเวลาเย็นแห่งวัน/ ปฏิสถลانا – จากสถานที่เป็นที่ลี้ภัยพร้อมเฉพาะ/ วุฏฐิต – เป็นผู้ลุกขึ้นโดยพิเศษแล้ว/ เยน – ไค/ [ทิสภาเคน – โดยส่วนแห่งทิศ]/ เขตวัน – ชื่อว่าเขตวัน/ อนาถปิณฑิกสส – ของคฤหบดีผู้มีก้อนข้าวเพื่อบุคคลผู้มีที่พึ่งหาไม่ได้/ อาราม – อาราม/ เตนุปลงกมิ. – ก้าวเข้าไปหาด้วยดีแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น/ อททสา โข – ได้เห็นแล้วแล/ อายุสมา – ท่านผู้มีอายุ/ อานนโท – ชื่อว่าอานนท์/ อายุสมนต – ซึ่งท่านผู้มีอายุ/ สาริปุต – ชื่อว่าสาริปุต/ ทูโรโต – แต่ที่ไกลแล/ อาคจณต. – ผู้มาอยู่/ ทิสวาน – ครั้นเห็นแล้ว/ อายุสมนต – กับท่านผู้มีอายุ/ สาริปุต – ชื่อว่าสาริปุต/ เอตทโวจ – ได้กล่าวแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น/ “วิปสนนานิ โข – ผ่องใสโดยพิเศษแล้วแล/ เต – ของท่าน/ อาวุโส – ดูก่อนท่านผู้มีอายุ/ สาริปุต – ชื่อว่าสาริปุต/ อินทริยานิ – อินทรีย์ทั้งหลาย/ ปริสุทโธ – หมัดจดโดยรอบแล้ว/ จวิณโณ – รัศมีแห่งผิวพรรณ/ ปริโยทาโต. – ผุดผ่องโดยรอบแล้ว/ กตเมนายสมา – อย่างไหน ท่านผู้มีอายุ/ สาริปุตโต – ชื่อว่าสาริปุต/ อชช – ในวันนี้/ วิหารเณ – ด้วยธรรมเป็นเครื่องพำนักอยู่/ วิหารส”ติ? – พำนักอยู่แล้ว”ดังนี้?/ อิธาค – ในพระธรรมและพระวินัยนี้ ข้าพเจ้า/ อาวุโส – ดูก่อนท่านผู้มีอายุ/ วิวิจเจว – แยกออกแล้วนั้นแล/ กาเมหิ – จากกามทั้งหลาย/ วิวิจ – แยกออกแล้ว/ อกุสเลหิ – ที่เป็นอกุศล/ ธมเมหิ – จากธรรมทั้งหลาย/ สวิตกก – ที่เข้าไปกับด้วยความตรึงตรองโดยพิเศษ/ สวิจาร์ – ที่เข้าไปกับด้วยความไตร่ตรองโดยพิเศษ/ วิเวกข – ที่เกิดจากความแยกออก/ ปิติสุข – ที่มีความอิมใจและความสุข/ ปฐม – ที่ ๑/ ฌาน – ซึ่งฌาน/ อุปสมปชช – เข้าถึงพร้อมแล้ว/ วิหารามิ. – ย่อมพำนักอยู่/ ตสส – นั้น/ มยหิ – แก่ข้าพเจ้า/ อาวุโส – ดูก่อนท่านผู้มีอายุทั้งหลาย/ น – หาไม่ได้/ เอว – อย่างนี้/ [จินตนิ – ความคิด]/ โหติ; – ย่อมมี/ ‘อหิ – ข้าพเจ้า/ ปฐม – ที่ ๑/ ฌาน – ซึ่งฌาน/ สมาปชชามิ’ติ วา – ย่อมถึงพร้อมยัง”ดังนี้บ้าง/ ‘อหิ – ข้าพเจ้า/ ปฐม – ที่ ๑/ ฌาน – ซึ่งฌาน/ สมาปนโน’ติ วา – ถึงพร้อมยังแล้ว”ดังนี้บ้าง/ ‘อหิ – ข้าพเจ้า/ ปฐมา – ที่ ๑/ ฌานา – จากฌาน/ วุฏฐิต’ติ วา’ติ. – ลุกขึ้นโดยพิเศษแล้ว”ดังนี้บ้าง”ดังนี้แล/ ตถา หิ – จริงอย่างนั้น/ ปนายสมโต – ก็ อันท่านผู้มีอายุ/ สาริปุตตสส – ชื่อว่าสาริปุต/ ทิฆรตต – ตลอดราตรีที่ยาวนาน/ อหิการมมการมานานุสยา – การถือว่าเป็นเรา การถือว่าเป็นของเรา และกิเลสเป็นที่นอนเนื่องคือความถือตัวทั้งหลาย/ สุตมุตตา. – ถอนขึ้นพร้อมดีแล้ว/ ตสฺมา – เพราะเหตุนั้น/ อายุสมโต –

แก้ท่านผู้มีอายุ/ สารีปุตตสส - ชื่อว่าสารีบุตร/ น - หามิได้/ เอว - อย่างนี้/ [จินตน์ - ความคิด]/ โหติ; -
ย่อมมี/ ‘อห - ข้าพเจ้า/ ปฐม - ที่ ๑/ ฌาน - ซึ่งฌาน/ สมาปชขามิ’ติ วา - ย่อมถึงพร้อมยิ่ง’ดังนี้บ้าง/ ‘อห -
ข้าพเจ้า/ ปฐม - ที่ ๑/ ฌาน - ซึ่งฌาน/ สมาปชโน’ติ วา - ถึงพร้อมยิ่งแล้ว’ดังนี้บ้าง/ ‘อห - ข้าพเจ้า/
ปฐมา - ที่ ๑/ ฌานา - จากฌาน/ วุญฺฐิโต’ติ วา’ติ. - ลุกขึ้นโดยพิเศษแล้ว’ดังนี้บ้าง”ดังนี้แล/
ปฐม - ที่ ๑/ [วิเวกขสูตร - วิเวกขสูตร/ นิฏฐิต - จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๗. สารีปุตตสังยุต

๑. วิเวกขสูตร ว่าด้วยปฐมฌานมีปิตีและสุขอันเกิดจากวิเวก

[๓๓๒] สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสา
วัตถี ครั้นในเวลาเช้า ท่านพระสารีบุตรครองอันตรวาสก ถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี กลับ
จากบิณฑบาต ภายหลังฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว เข้าไปยังป่าอันธวันเพื่อพักกลางวัน ถึงป่าอันธวันแล้วนั่งพักอยู่
ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ต่อมาเวลาเย็น ท่านพระสารีบุตรออกจากที่หลีกเร้นแล้ว เข้าไปยังพระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านพระอานนท์ได้เห็นท่านพระสารีบุตรกำลังเดินมาแต่ไกลจึงถามว่า ท่านสารีบุตร
อินทรีย์ของท่านผ่องใสยิ่งนัก สีหน้าก็บริสุทธ์ผุดผ่อง วันนี้ ท่านสารีบุตรอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไร ท่านพระสารี
บุตรตอบว่า ท่านผู้มีอายุ วันนี้ ผมส่งตจากกาม และอกุศลธรรมทั้งหลายแล้วเข้าปฐมฌานที่มีวิตก วิจาร์ ปิตี
และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่๑ ผมนั้นไม่ได้คิดว่า เราเข้าปฐมฌานอยู่ หรือเข้าปฐมฌานแล้ว หรือออกจาก
ปฐมฌานแล้ว อันที่จริง ท่านพระสารีบุตรถนอนหังการ มมังการ และมานานุสสัยออกได้นานแล้ว ฉะนั้น ท่าน
พระสารีบุตรจึงไม่คิดว่า เราเข้าปฐมฌานอยู่ หรือเข้าปฐมฌานแล้ว หรือออกจากปฐมฌานแล้ว

วิเวกขสูตรที่ ๑ จบ^๗

สรุป

วิเวกขสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยการเข้าถึงปฐมฌาน (ฌานแรก) ซึ่งมีลักษณะเด่นที่เกิดจากความ
สงบสุขอันเกิดจากการแยกตัวออกจากสิ่งรบกวนและความวุ่นวายภายนอก โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ
คือ:

๑. **ปิตี:** ความเบิกบานใจที่เกิดจากการทำสมาธิ
๒. **สุข:** ความสุขที่เกิดจากจิตที่สงบ
๓. **วิเวก:** การแยกตัวจากความวุ่นวาย

พระสูตรนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตใจให้เข้าถึงสภาวะที่สงบและมีสุขภายใน การ
ฝึกปฏิบัติสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความมุ่งมั่นในการทำสมาธิ และสามารถรับมือกับความเครียดใน
ชีวิตประจำวันได้

^๗ ส.ข. (ไทย) ๑๗/๓๓๒/๓๔๒.

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **การสร้างสมาธิ:** การฝึกสมาธิไม่เพียงแต่ทำให้จิตใจสงบ แต่ยังช่วยในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการทำงาน การมีสมาธิในชีวิตประจำวันช่วยให้เราตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น

๒. **การจัดการกับอารมณ์:** ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความเครียดเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต การเข้าถึงฌานทำให้เราสามารถประจักษ์ถึงธรรมชาติของอารมณ์และเรียนรู้ที่จะไม่ให้ความเครียดหรืออารมณ์เชิงลบมีอิทธิพลต่อเรา

๓. **ความสงบภายใน:** การแสวงหาความสงบภายในเป็นการลงทุนที่สำคัญ การฝึกจิตให้มีความสงบจะทำให้เราสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมั่นคง

๔. **คุณธรรมและการมีสติ:** การปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับวิเวกสูตรจะช่วยให้เราเป็นคนที่มีสติ มีคุณธรรม และสามารถทำความดีเพื่อสังคมและผู้อื่นได้

๕. **การพัฒนาความเข้าใจ:** การเข้าถึงฌานและความสงบสามารถนำไปสู่การเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและการดำรงอยู่ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องของความทุกข์และความสุข

การเข้าใจและนำหลักธรรมในวิเวกสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะทำให้เราเป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง และสามารถเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น.

บทที่ ๘

นาคสังยุต – สุธิกสูตร

นาคสังยุต เป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกที่มุ่งเน้นการศึกษาธรรมเกี่ยวกับนาค ซึ่งนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของพลังและความแข็งแกร่งในหลายวัฒนธรรมแล้ว ในพระพุทธศาสนายังมีความหมายลึกซึ้งเกี่ยวกับการเกิดและการดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ

๑. ประเภทของนาค

ใน **สุทธิกสูตร** พระผู้มีพระภาคทรงแสดงถึงนาคทั้ง ๔ ประเภท ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มนาคตามลักษณะของการเกิด ได้แก่:

๑. นาคที่เป็นอณฺฑชะ (เกิดในไข่):

- นาคประเภทนี้จะมีการเจริญเติบโตในไข่ ซึ่งสื่อถึงการเกิดที่มีการพัฒนาในสภาวะที่จำกัดก่อนที่จะออกมาเป็นนาคที่สมบูรณ์

๒. นาคที่เป็นชลพาฑชะ (เกิดในครรภ์):

- นาคที่มีการเจริญเติบโตในครรภ์ของมารดา ซึ่งแสดงถึงการมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นและการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

๓. นาคที่เป็นสังเสทชะ (เกิดในถ้ำโคลหรือในที่ชื้นแฉะ):

- นาคที่เกิดในที่ชื้นแฉะ แสดงถึงการเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างออกไป บ่งบอกถึงการปรับตัวและความยืดหยุ่น

๔. นาคที่เป็นโอปปาติกะ (เกิดผุดขึ้น):

- เป็นนาคที่เกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องมีการพัฒนา เช่น การเกิดในทันทีจากความคิดหรือแรงบันดาลใจ

๒. ความหมายและปรัชญา

การศึกษาเกี่ยวกับนาคในนาคสังยุตไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับนาคในเชิงกายภาพหรือสัญลักษณ์ แต่ยังแสดงถึงความหมายในด้านปรัชญา โดยที่นาคสามารถมองได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบกับ การเกิดขึ้นและดับไปของสรรพสิ่ง ทั้งในโลกของมนุษย์และโลกแห่งธรรมชาติ การเกิดของนาคแต่ละประเภทสะท้อนถึงแนวทางของการเกิดและการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต

๓. หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

- **อนิจจัง** (ความไม่เที่ยง): การเกิดของนาคแสดงถึงความไม่ถาวรและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเสมอ
- **ทุกขัง** (ความทุกข์): โดยการเข้าใจการเกิดขึ้นของนาค เราสามารถเห็นถึงทุกข์ที่เกิดจากการมีชีวิตอยู่
- **อุเบกขา** (การปล่อยวาง): การรู้ว่าเกิดขึ้นในสภาวะใดก็ได้ เราจึงควรปล่อยวางและไม่ยึดติดกับสรรพสิ่ง

นาคสังยุตจึงเป็นที่รวมเรื่องราวและธรรมะที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในกระบวนการเกิดและการดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าและธรรมชาติของการมีชีวิตอยู่ รวมถึงการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบและมีสติ.

ตัวอย่าง สุตริกสูตร

๑. บาลี

๘. นาคสังยุตต์

๑. สุตริกสูตร

๓๔๒. สาวตถินิทานํ จตส์โส อิมา ภิกขเว นาคโยนิโย. กตมา จตส์โส? อณฺทชา นาคา ชลาพุชา นาคา สํเสทชา นาคา โอปปาติกา นาคา อิมา โข ภิกขเว จตส์โส นาคโยนิโย ติ. ปฐมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๘. นาคสังยุตต์ – นาคสังยุต/

๑. สุตริกสูตร – พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งกำเนิดนาคล้วน ๆ/

๓๔๒. สาวตถินิทานํ. – พระสูตรมีเมืองชื่อว่าสาวตถิเป็นทีอาศัยเกิด/ จตส์โส – ๔ ประการ/ อิมา – เหล่านี้/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ นาคโยนิโย. – กำเนิดของนาคทั้งหลาย/ กตมา – คือ อะไรบ้าง/ จตส์โส? – ๔ ประการ?/ [๑] อณฺทชา – ผู้เกิดในไข่/ นาคา – นาคทั้งหลาย/ [๒] ชลาพุชา – ผู้เกิดในครรภ์/ นาคา – นาคทั้งหลาย/ [๓] สํเสทชา – ผู้เกิดในที่ขึ้นแฉะ/ นาคา – นาคทั้งหลาย/ [๔] โอปปาติกา – ผู้ผุดเกิดขึ้น/ นาคา. – นาคทั้งหลาย/ อิมา โข – เหล่านี้แล/ ภิกขเว – ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ จตส์โส – ๔ ประการ/ นาคโยนิโย”ติ. – กำเนิดของนาคทั้งหลาย”ดังนี้แล/

ปฐมํ. – ที่ ๑/ [สุตริกสูตร – สุตริกสูตร/ นิฎฐิต – จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๘. นาคสังยุต

๑. สุตริกสูตร ว่าด้วยกำเนิดนาคล้วน ๆ

[๓๔๒] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวตถิ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของนาค ๔ ประเภทนี้ กำเนิดของนาค ๔ ประเภท อะไรบ้าง คือ ๑. นาคที่เป็นอณฺทชะ (เกิดในไข่) ๒. นาคที่เป็นชลาพุชะ (เกิดในครรภ์) ๓. นาคที่เป็นสํเสทชะ (เกิดในถ้ำโคลหรือที่ขึ้นแฉะ) ๔. นาคที่เป็นโอปปาติกะ (เกิดผุดขึ้น) ภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของนาค ๔ ประเภทนี้

สุตริกสูตรที่ ๑ จบ^๘

สรุป

นาคสังยุต เป็นการรวบรวมพระสูตรที่เกี่ยวกับนาค โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดและการเกิดขึ้นของนาคที่แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ นาคที่เกิดจากไข่ (อณฺทชะ), นาคที่เกิดในครรภ์ (ชลาพุชะ), นาคที่เกิดในถ้ำโคลหรือที่ขึ้นแฉะ (สํเสทชะ), และนาคที่เกิดผุดขึ้น (โอปปาติกะ)

สาระสำคัญ

- นาค ในพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงแค่สัตว์ในตำนาน แต่มีความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับการเกิดและการดำรงอยู่ของชีวิต

^๘ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๓๔๒/๓๕๐.

- ประเภทการเกิดของนาคแต่ละประเภทแสดงถึงการปรับตัวและความสามารถในการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจถึงหลักการของการเกิดขึ้นและดับไปในธรรมชาติ ซึ่งเป็นหัวใจของคำสอนของพระพุทธเจ้า

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **อนิจจัง**: ทุกสิ่งในโลกนี้มีการเกิดและดับ เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ควรมึสติและไม่ยึดติดกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะทั้งหมดเป็นเรื่องชั่วคราว
 ๒. **ทุกขัง**: การเกิดขึ้นของชีวิตไม่ว่าประเภทใดย่อมมีทุกข์เป็นส่วนประกอบ สิ่งนี้ทำให้เราเรียนรู้ที่จะเข้าใจความทุกข์และเตรียมพร้อมในการเผชิญหน้ากับมัน
 ๓. **อุเบกขา**: การรู้จักปล่อยวางและไม่ยึดติดกับสิ่งที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เราไม่หลงไปกับอารมณ์และความรู้สึกที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์
 ๔. **การปรับตัว**: เรียนรู้จากนาคที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตในสังคม เราควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
 ๕. **การมีสติ**: นาคเป็นสัญลักษณ์ของพลังและความมั่นคงในจิตใจ เราจึงควรฝึกฝนการมีสติและสมาธิเพื่อให้จิตใจเราสงบและมั่นคงในทุกสถานการณ์
- การศึกษาเกี่ยวกับนาคสังยุตต์นี้ทำให้เราเข้าใจถึงความซับซ้อนของชีวิตและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น ๆ อย่างมีสติและความเข้าใจในธรรมชาติของโลก.

บทที่ ๙

สุปณณสังยุต - หรรณตีสุต

หรรณตีสุต มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครุฑและนาค ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาสัญลักษณ์ทั้งสองนี้มีความหมายที่ลึกซึ้ง ครุฑถือเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจและความแข็งแกร่ง ขณะที่นาคเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงและการเกิดขึ้น ซึ่งแสดงถึงการต่อสู้ระหว่างดีและชั่ว หรือความทุกข์และความสุขในชีวิต

ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงอธิบายถึง **ประเภทของครุฑและนาค** ว่าต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ครุฑสามารถนำพานาคประเภทที่ ๑ ไปได้ ในขณะที่นาคประเภทอื่น ๆ ไม่สามารถถูกนำพาไปได้ นี่แสดงให้เห็นถึงการคัดเลือกหรือการกำหนดลักษณะเฉพาะของทั้งสองฝ่าย เช่น:

๑. ประเภทของนาค:

- นาคประเภทที่ ๑ (อณทชะ): เกิดในไข่
- นาคประเภทที่ ๒ (ชลพชะ): เกิดในครรภ์
- นาคประเภทที่ ๓ (สังเสทชะ): เกิดในถ้ำโคลหรือสถานที่ชื้นแฉะ
- นาคประเภทที่ ๔ (โอปปาติกะ): เกิดผุดขึ้น

๒. ประเภทของครุฑ:

- ครุฑที่มีพลังและความสามารถในการนำพานาคประเภทที่ ๑ แต่ไม่สามารถทำเช่นเดียวกันกับนาคประเภทที่ ๒, ๓ และ ๔ ซึ่งอาจสื่อถึงความยากลำบากหรืออุปสรรคในการเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสิ่งที่ถูกนำพาไป

ตัวอย่าง หรรณตีสุต

๑. บาลี

๒. หรรณตีสุตต์

๓๙๓. สาวตถินิทานํ จตสฺโส อิมํ ภิกฺขเว สุปณณโยนิโย. กตมา จตสฺโส? อณทชาฯเปฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตสฺโส สุปณณโยนิโย. ตตร ภิกฺขเว อณทชา สุปณณา อณทเชว นาคเ หรรณติ น ชลพุเช น สํเสทเช น โอปปาติกเ. ตตร ภิกฺขเว ชลพุชา สุปณณา อณทเช จ ชลพุเช จ นาคเ หรรณติ น สํเสทเช น โอปปาติกเ. ตตร ภิกฺขเว สํเสทชา สุปณณา อณทเช จ ชลพุเช จ สํเสทเช จ นาคเ หรรณติ น โอปปาติกเ. ตตร ภิกฺขเว โอปปาติกา สุปณณา อณทเช จ ชลพุเช จ สํเสทเช จ โอปปาติกเ จ นาคเ หรรณติ. อิมํ โข ภิกฺขเว จตสฺโส สุปณณโยนิโย ตี. พุติยํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๒. หรรณตีสุตต์ - พระสูตรเป็นเครื่องแสดงซึ่งครุฑหลุดลากไป/

๓๙๓. สาวตถินิทานํ. - พระสูตรมีเนื้อเรื่องชื่อว่าสาวตถิเป็นท้าวอาศัยเกิด/ “จตสฺโส - ๔ ประการ/ อิม - เหล่านี้/ ภิกฺขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สุปณณโยนิโย. - กำเนิดแห่งครุฑทั้งหลาย/ กตมา - คืออะไรบ้าง/ จตสฺโส? - ๔ ประการ?/ อณทชาฯเปฯ - ผู้เกิดในไข่ ฯลฯ/ อิมํ โข - เหล่านี้แล/ ภิกฺขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ จตสฺโส - ๔ ประการ/ สุปณณโยนิโย. - กำเนิดแห่งครุฑทั้งหลาย/ ตตร - เหล่านี้/ [สุปณณ

สุ - บรรดาครุฑทั้งหลาย/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ อณฑชา - ผู้เกิดในไข่/ สุปณณา - ครุฑทั้งหลาย/ อณฑชา - ผู้เกิดในไข่เท่านั้น/ นาค - ซึ่งนาคทั้งหลาย/ หนฺติ - ย่อมนำไปได้/ น - หามิได้/ ชลาพุชะ - ผู้เกิดในครรภ์/ น - หามิได้/ สเสทชะ - ผู้เกิดในที่ขึ้นและ/ น - หามิได้/ โอปปาติเก. - ผู้ผุดเกิดขึ้น/ ตตร - เหล่านั้น/ [สุปณณสุ - บรรดาครุฑทั้งหลาย/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ ชลาพุชะ - ผู้เกิดในครรภ์/ สุปณณา - ครุฑทั้งหลาย/ อณฑชา จ - ผู้เกิดในไข่ ด้วย/ ชลาพุชะ จ - ผู้เกิดในครรภ์ ด้วย/ นาค - ซึ่งนาคทั้งหลาย/ หนฺติ - ย่อมนำไปได้/ น - หามิได้/ สเสทชะ - ผู้เกิดในที่ขึ้นและ/ น - หามิได้/ โอปปาติเก. - ผู้ผุดเกิดขึ้น/ ตตร - เหล่านั้น/ [สุปณณสุ - บรรดาครุฑทั้งหลาย/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สเสทชะ - ผู้เกิดในที่ขึ้นและ/ สุปณณา - ครุฑทั้งหลาย/ อณฑชา จ - ผู้เกิดในไข่ ด้วย/ ชลาพุชะ จ - ผู้เกิดในครรภ์ ด้วย/ สเสทชะ จ - ผู้เกิดในที่ขึ้นและ ด้วย/ นาค - ซึ่งนาคทั้งหลาย/ หนฺติ - ย่อมนำไปได้/ น - หามิได้/ โอปปาติเก. - ผู้ผุดเกิดขึ้น/ ตตร - เหล่านั้น/ [สุปณณสุ - บรรดาครุฑทั้งหลาย/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ โอปปาติเก. - ผู้ผุดเกิดขึ้น/ สุปณณา - ครุฑทั้งหลาย/ อณฑชา จ - ผู้เกิดในไข่ ด้วย/ ชลาพุชะ จ - ผู้เกิดในครรภ์ ด้วย/ สเสทชะ จ - ผู้เกิดในที่ขึ้นและ ด้วย/ โอปปาติเก จ - ผู้ผุดเกิดขึ้น ด้วย/ นาค - ซึ่งนาคทั้งหลาย/ หนฺติ. - ย่อมนำไปได้/ อิมะ โห - เหล่านี้แล/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ จตสฺโส - ๔ ประการ/ สุปณณโยนิโย”ติ. - กำเนิดแห่งครุฑทั้งหลาย”ดังนี้แล/

ทุติย. - ที่ ๒/ [หนฺติสูตร - หนฺติสูตร/ นิฎฐิต - จบแล้ว]/

๓. การแปลโดยความ

๒. หนฺติสูตร ว่าด้วยครุฑอุคคานาค

[๓๙๓] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของครุฑ ๔ ประเภทนี้ กำเนิดของครุฑ ๔ ประเภท อะไรบ้าง คือ ๑. ครุฑที่เป็นอณฑชะ ๒. ครุฑที่เป็นชลาพุชะ ๓. ครุฑที่เป็นสังเสทชะ ๔. ครุฑที่เป็นโอปปาติเก ภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของครุฑ ๔ ประเภทนี้ ในครุฑ ๔ จำพวกนั้น ครุฑที่เป็นอณฑชะ นำนาคที่เป็นอณฑชะไปได้ แต่นำนาคที่เป็นชลาพุชะ สังเสทชะ และโอปปาติเกไปไม่ได้ ครุฑที่เป็นชลาพุชะ นำนาคที่เป็นอณฑชะ และชลาพุชะไปได้ แต่นำนาคที่เป็นสังเสทชะ และโอปปาติเกไปไม่ได้ ครุฑที่เป็นสังเสทชะ นำนาคที่เป็นอณฑชะ ชลาพุชะ และสังเสทชะไปได้ แต่นำนาคที่เป็นโอปปาติเกไปไม่ได้ ส่วนครุฑที่เป็นโอปปาติเก นำนาคที่เป็นอณฑชะ ชลาพุชะ สังเสทชะ และโอปปาติเกไปได้ ภิกษุทั้งหลาย กำเนิดของครุฑ ๔ ประเภทนี้

หนฺติสูตรที่ ๒ จบ^๙

สรุป

หนฺติสูตร เป็นพระสูตรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครุฑและนาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวของครุฑที่สามารถนำพานาคประเภทที่ ๑ (อณฑชะ) ไปได้ แต่ไม่สามารถนำพานาคประเภทที่ ๒ (ชลาพุชะ), ๓ (สังเสทชะ), และ ๔ (โอปปาติเก) ไปได้ โดยที่นาคทั้งสี่ประเภทมีลักษณะและวิธีการเกิดที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ สูตรนี้ยังสื่อถึงความยากลำบากหรืออุปสรรคในการเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ขึ้นอยู่กับธรรมชาติและคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการเข้าถึง

^๙ ส.ป. (ไทย) ๑๗/๓๙๓/๓๕๘-๓๕๙.

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **การยอมรับธรรมชาติของชีวิต:** พระสูตรนี้ทำให้เราเข้าใจว่า การเกิดและการดับไปเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของชีวิตไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เราควรเรียนรู้ที่จะยอมรับและเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต

๒. **การเลือกทางที่ถูกต้อง:** การเลือกทำดีหรือทำชั่วเป็นสิ่งที่สำคัญ และครูที่มีความสามารถในการนำพานาคประเภทที่ ๑ ไปได้ อาจแสดงถึงการเลือกที่จะพาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและมีพลังในชีวิต ในขณะที่นาคประเภทอื่น ๆ ที่ไม่สามารถถูกนำไปได้ แสดงถึงการติดอยู่กับความทุกข์หรือสถานะที่ไม่พึงประสงค์

๓. **ความแตกต่างในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ:** หนันตีสูตรสอนให้เราตระหนักถึงความแตกต่างของสรรพสิ่ง ซึ่งอาจช่วยให้เราเข้าใจว่าแต่ละคนและสิ่งต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะตัว และเราต้องใช้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบเพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง

๔. **การพัฒนาจิตใจและการเติบโต:** ความสามารถของครูในการนำพานาคหนึ่งไปแสดงถึงการพัฒนาจิตใจและการเติบโต เราควรพยายามทำให้จิตใจของเราแข็งแกร่งขึ้น และไม่ให้ติดอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้เราไม่สามารถก้าวไปข้างหน้าได้

ด้วยข้อคิดเหล่านี้ **หนันตีสูตร** จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้เรามีความเข้าใจในชีวิตและธรรมชาติของการเกิดขึ้นอย่างชัดเจนขึ้น และช่วยให้เราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติและมีจุดหมาย.